

AnaBaptiștii



Raul Enyedi

Raul Enyedi

AnaBapțiștii

De ce bapțiștii nu sunt protestanți



© 2013 RISOPRINT

Toate drepturile rezervate autorului & Editurii Risoprint.

Editura RISOPRINT este recunoscută de C.N.C.S. (Consiliul Național al Cercetării Științifice). Domeniu de acreditare CNATDCU Teologie

Pagina web a CNCS: www.cncs-uejiscdi.ro

Toate drepturile rezervate. Tipărit în România. Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodusă sub nicio formă, prin niciun mijloc mecanic sau electronic, sau stocată într-o bază de date fără acordul prealabil, în scris, al autorului.

All rights reserved. Printed in Romania. No part of this publication may be reproduced or distributed in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the author.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ENYEDI RAUL

Anabapțiștii: de ce bapțiștii nu sunt protestanți /

Raul Enyedi. Cluj-Napoca: Risoprint, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-973-53-1150-6

2

Editor: GHEORGHE POP

Consilier editorial: MIRCEA DRAGAN

Design copertă: AUREL MICLEA jr.

Raul Enyedi

AnaBapțiștii

**De ce bapțiștii nu sunt
protestanți**

**Fundația Mantachie, „*O voce baptistă*”
Bocșa, 2013**

CUPRINS

Introducere.....	3
Ce înseamnă a fi „anabaptist”?.....	6
Anabapțiștii și Reforma radicală.....	8
Când au apărut anabapțiștii?.....	14
Doctrinile specifice anabapțiștilor comparate cu doctrinile echivalente Catolice și Protestante.....	23
1. Autoritatea Scripturilor.....	23
2. Mântuirea sufletului.....	29
3. Ucenicia.....	31
4. Adunarea.....	40
5. Botezul.....	47
6. Disciplina în adunare.....	61
7. Cina Domnului.....	64
8. Închinarea publică.....	67
9. Slujitorii adunării.....	69
10. Rolul credinciosului și al adunării în societate.....	70
11. Lupta pentru libertate.....	74
Concluzie.....	81
Bibliografie.....	87

Introducere

ANABAPTIȘTII din secolul Reformei reprezintă unul din cele mai controversate subiecte din istoria omenirii. Fiecare aspect al existenței lor – originea, doctrinele, practica, influența lor asupra lumii – a fost afirmat și contestat într-o mulțime de feluri. Atât apărătorii cât și acuzatorii lor au descoperit că păstrarea imparțialității în timpul cercetării mișcării anabaptiste este cel mai greu lucru posibil. Anabapțiștii erau cunoscuți ca oameni care urau compromisul, iar pozițiile lor radicale erau fie iubite, fie urâte, însă nu puteau fi privite cu indiferență.

Considerăm că lumea a ajuns într-un punct, mai ales în mediul religios, în care există o nevoie urgentă ca doctrinele anabapțiștilor să fie cunoscute și proclamate de toți cei care doresc continuarea existenței creștinismului pur și al adunărilor construite după modelul nou testamentar.

Trăim într-o epocă în care afirmarea unei identități doctrinare sau denominaționale este considerată a fi o poziție demodată. Cineva care susține identitatea baptistă este numit „îngust”, „bigot”, „fanatic” sau „lipsit de bun simț biblic”. Ca bapțiști, însă, este imposibil să știm încotro ne îndreptăm dacă nu ne cunoaștem identitatea istorică. Nici un baptist nu își poate cunoaște identitatea și originea, nu poate ști de unde vine și încotro se îndreaptă, dacă nu îi cunoaște pe anabapțiști.

Anabapțiștii au marcat semnificativ istoria creștinismului și a lumii. Omul modern este tributار anabapțiștilor secolului XVI pentru faptul că trăiește într-o societate ce îi asigură dreptul de a se exprima liber și de a crede ceea ce consideră potrivit. Mulți anabapțiști au pierit prin mâna călăului sau mistuiți de flăcările rugului pentru a proclama și apăra aceste drepturi fundamentale de care se bucură lumea civilizată astăzi.

Anabapțistului persecutat, vânat și martirizat acum aproape cinci veacuri, baptistul modern îi datorează existența sa, scheletul doctrinar pe care îi este construită adunarea și

totodată direcția pe care o urmează. Având o asemenea moștenire, orice baptist ar trebui să fie mândru de înaintașii lui, dar smerit în fața unui nor așa de mare de martori.

Astăzi, însă, bapțiștii îi ignoră sau renegă pe anabapțiști, stânjenindu-se când sunt identificați cu ei. Ba mai mult, sunt unii care își spun bapțiști, dar mărturisesc deschis că se identifică mai degrabă cu tabăra protestantă sau cea catolică decât cu cea anabapțiștă. Considerăm că această tristă situație are două cauze. Prima – de partea membrilor obișnuiți – este ignoranța. A doua – de partea liderilor – este implicarea în mișcarea ecumenică.

Prima cauză, ignoranța, deși nu este lăudabilă, are atuul inocenței. În limba română sunt puține materiale disponibile care tratează istoria anabapțiștilor, iar de la amvoane nu se mai aude de mult timp învățătura despre originile noastre bapțiște. Cu toate acestea, avertizăm că fiecare membru este responsabil înaintea lui Dumnezeu să caute adevărul în orice privință, să judece ceea ce se predică (și ce nu se predică), să vegheze la puritatea doctrinară și practică a adunării din care face parte.

A doua cauză este mult mai dramatică și deloc inocentă. Majoritatea liderilor bapțiști nu mai pot fi acuzați de ignoranță – nu inocentă, cel puțin. Au trecut vremurile în care bapțiștilor nu li se permitea accesul la învățământul superior sau la informație. Informația există și este disponibilă oricui vrea să studieze. Învățătura despre originile bapțiște nu se predică nu pentru că nu este cunoscută, ci fiindcă nu se potrivește cu programa urmată de forurile bapțiște superioare. Aceasta este programa ecumenică urmată de toate marile denominații creștine. Ecumenismul nu privește favorabil insistența asupra istoriei denominațiilor, fiindcă urmărește aducerea lor într-o epocă *post-denominațională*. Istoria (care inevitabil subliniază particularitățile denominaționale) este minimizată sau chiar schimbată de cei din largul cerc ecumenic.

Mai mult decât orice denominațiune, bapțiștii au o

istorie care nu se încadrează în șabloanele ecumenice, fiind astfel extrem de incomodă. Nu este de mirare, deci, că odată cu implicarea baptiștilor în ecumenism a survenit și o schimbare în poziția lor cu privire la propria origine. Întâi s-a renunțat la „*teoria succesiunii*” (care afirmă că baptiștii sunt urmașii creștinilor originali, și că adunări de tip baptist, dar cu nume diferite, au existat în fiecare secol de la Cristos încoace); apoi s-a renunțat și la „*teoria înrudirii anabaptiste*”, deoarece anabaptiștii erau drastic separați atât de catolici cât și de protestanți și erau stigmatizați ca fanatici, fiind făcuți responsabili pentru două episoade tragice din vremea Reformei, Războaiele Țărănimii (1524-1525) și Împărăția de la Münster (1534-1535). S-a ales *teoria originii din separatiștii englezi*, în 1609, prin John Smyth, cel care s-a botezat singur și apoi i-a botezat pe cei care îl însoțeau, organizând astfel prima biserică baptistă din lume. O astfel de teorie este foarte convenabilă cauzei ecumenice fiindcă îi încadrează pe baptiști în sfera protestantismului târziu, devenind continuatori ai Reformei, și îi separă de evenimentele zbuciumate ale secolului XVI și de toate grupările medievale disidente, care s-au împotrivit catolicismului în mod vehement, fiind în multe cazuri exterminați pentru aceasta.

Scopul acestei publicații este să scoată la lumină o mică parte a istoriei anabaptiștilor timpurii, a viziunii lor, a doctrinelor lor specifice, a standardului lor de viață, a luptei lor pentru păstrarea credinței, a suferințelor și persecuțiilor prin care au trecut. Având la dispoziție informații esențiale, citate din surse originale și citate din cei mai importanți cercetători ai anabaptismului, sperăm că cititorul își poate forma o opinie corectă despre anabaptiști, așa încât, la sfârșitul lecturii să fie capabil să răspundă la două întrebări esențiale: cine au fost anabaptiștii? și ce au crezut ei?

Ce înseamnă a fi „anabaptist”?

Numele de Anabaptism a fost dat acelei mișcări ce s-a dezvoltat în timpul Reformei din secolul XVI a cărei caracteristică generală a fost protestul față de botezul pruncilor practicat de Biserica Romano-Catolică și de Bisericile Protestante, botez pe care îl considerau nescriptural și invalid. Cuvântul „Anabaptist” înseamnă „re-botezător” și a fost aplicat lor de către inamici, în sens peiorativ. Ei niciodată nu au acceptat această poreclă, fiindcă nu se considerau re-botezători. Ei afirmau că botezul pruncilor nu este un botez validat de Scripturi, de aceea nu poate fi numit botez. Ei considerau că botezul valid era doar cel aplicat unor persoane suficient de mature pentru a-și exprima propria credință în Cristos. Între ei, se numeau „frați” și doreau să fie cunoscuți sub numele de „creștini”. Insistau atât de mult asupra acestui aspect, încât numele general prin care sunt cunoscuți între simpatizanții lor este acela de „Frați” (*Frații Elvețieni, Frații Germani, Frații Moravieni, etc.*).

Ei susțineau de asemenea Noul Testament ca unică autoritate în materie de credință și practică. Se opuneau clerului și credeau în egalitatea tuturor membrilor în adunare. Credeau că urmarea lui Cristos însemna trăirea unei vieți de perseverență spre sfințenie. Aveau credința că fiecare om este liber să aleagă ce dorește să creadă sau în ce adunare să fie membru, indiferent de statul în care se află.

Încă de la început trebuie subliniat că în categoria „anabapțiștilor”, oponentii lor au inclus orice grupare care se opunea botezului pruncilor și asocierii Adunării cu autoritățile seculare. Astfel, vom întâlni sub această denumire atât grupuri pașnice, cât și revoluționare; atât grupuri „evangelice” cât și fanatice. Această generalizare nu a fost întâmplătoare, ci intenționată, cu scopul de a-i face urâți de oameni. Philip Schaff, unul din cei mai mari istorici ecleziastici, a afirmat:

„Există două feluri de Anabapțiști, moderați și fanatici. Eșuarea în a face această distincție a făcut rău și i-a determinat pe bapțiștii moderni să nege legătura lor cu bapțiștii Reformei, când de fapt ei sunt descendenții direcți ai tipului moderat și nu au nici un motiv să fie rușinați de predecesorii lor.”¹

Vom încerca în această lucrare să distingem diferitele grupări catalogate drept „anabaptiste” și să îi diferențiem pe anabapțiștii „evangelici” de cei revoluționari sau fanatici.

Orice istoric se confruntă cu o problemă serioasă atunci când încearcă să studieze obiectiv disidența într-o societate monolitică, totalitară. Istoria este scrisă de cei care au câștigat puterea, iar lucrul acesta este valabil și în cazul istoriei anabapțiștilor. În nici un stat nu au câștigat ei puterea – de fapt, nici nu urmăreau acest lucru – iar principiile lor nu au fost puse în practică decât în micile comunități pe care le formau. Schaff observă, *„Informația referitoare la anabapțiști este în mare parte derivată din surse deficiente și pline de prejudecăți”*². Marea majoritate a izvoarelor istorice provin de la inamicii lor, fie de la catolici, fie de la protestanți. Aceștia nu ezitau să le reproșeze cele mai odioase și mai monstruoase crime, calomnia fiind considerată ca făcând parte din arsenalul „omului lui Dumnezeu”. Franklin Littell spune:

„...scrierile și documentele mișcării au fost suprimate cu succes, pe când polemicile dușmanilor lor aveau o largă circulație și au fost traduse timpuriu în diferite limbi (inclusiv în engleză).”³

Pentru multă vreme istoricii le-au construit imaginea folosindu-se de materialele puse la dispoziție de cei care le erau cei mai mari dușmani. Doar urmașii lor și puțini dintre

¹ Philip Schaff, *The New Schaff-Herzog Encyclopedia*, Vol. 1, p. 370

² *Ibid.*

³ Franklin Littell, *The Anabaptist View of the Church*, p. 148

cei care nu făceau parte din cercurile lor nu îi considerau drojdia societății, oamenii diavolului, dușmanii lui Cristos și ai ordinii sociale...

În orice vreme, cei ce se identificau cu anabapțiștii tânjeau după achitarea acestora. C.H. Spurgeon spera că

„Va sosi probabil timpul în care istoria va fi re-scrisă, iar bapțiștii calomniați din Olanda și Germania vor fi achitați de orice complicitate la delirurile fanaticilor nebuni, și se va dovedi că ei erau avangarda armatei pentru libertatea religiei, oameni care au trăit înaintea timpurilor lor, dar a căror influență ar fi putut salva lumea de secole de zbateri în mocirla semi-papalității, dacă li s-ar fi permis un joc cinstit”⁴.

Vremurile după care tânjea Spurgeon au început demult, dar marea parte a urmașilor lor nu mai sunt interesați de istoria anabapțiștilor.

Anabapțiștii și Reforma radicală

Prin originea și particularitățile lor, anabapțiștii s-au deosebit atât de catolici, cât și de protestanți. Au format o mișcare distinctă, care nu s-a identificat cu nici una din tabere, rămânând întotdeauna separați și independenți de ele. George Williams, unul din cei mai importanți cercetători ai anabapțiștilor, a afirmat:

„Din toate privințele ajungem să recunoaștem în Reforma Radicală o expresie majoră a mișcării religioase a secolului șaisprezece. Este una la fel de distinctă precum luteranismul, calvinismul și anglicanismul, și este prin comparație probabil la fel de semnificativă în ascensiunea creștinismului modern.”⁵

Mișcarea anabapțiștă se încadrează în ceea ce istoricii

⁴ Cook, *The Story of the Baptists*, p. 56

⁵ George Williams, *Spiritualist and Anabaptist Writers*, p. 19

numesc „aripa stângă a Reformei” sau „Reforma radicală”. Această aripă cuprindea o largă varietate de idei și de grupuri între care nu exista cooperare, ci mai degrabă rivalitate.

Henry Bullinger, secundul reformatorului Ulrich Zwingli, a încercat o clasificare a lor, sugerând existența a treisprezece grupări diferite,⁶ dar numărul grupărilor era chiar mai mare. Sebastian Franck, un alt contemporan, nota varietatea existentă printre radicali: „mi se pare că nu există doi care să fie de acord unul cu altul în toate punctele”.⁷

Istoricul luteran Johann Mosheim a înțeles această situație când a scris, în 1726, *Fundamentele istoriei ecleziastice*:

„Dacă originea acestei secte discordante care a cauzat atâta pagubă atât în comunitatea civilă cât și în cea religioasă trebuie căutată în Elveția sau în Olanda și Germania, sau în vreo altă țară nu este important de știut și imposibil de determinat pe deplin. În opinia mea, nu se poate afirma decât că în același timp, – adică nu mult după începerea Reformei de Luther – s-au ridicat oameni de acest fel în mai multe țări diferite. Aceasta se poate deduce din faptul că aproape toți liderii timpurii de o anumită vază printre anabapțiști erau fondatori ai unor secte diferite. Căci deși toți acești reformatori ai bisericii, sau mai degrabă, acești proiectanți de biserici noi, sunt numiți Anabapțiști, deoarece toți negau că pruncii sunt subiecții potriviți pentru botez și botezau din nou, în mod solemn, pe cei ce fuseseră botezați în pruncie, cu toate acestea, chiar de la început, la fel cum este și astăzi, erau împărțiți în grupuri variate care se contraziceau și disputau asupra unor puncte nu de mică importanță.”

⁶ A se vedea John T. Christian, *A History of the Baptists*, Vol. 1, p. 87

⁷ *Ibid.*

⁸ Johann Mosheim, *Institutes of Ecclesiastical History*, p. 686

Philip Schaff afirmă:

„Trebuie să deosebim cu atenție clasa mai bună de bapțiști și menonii de turbulenții revoluționari radicali și fanatici, asemenea lui Carlstadt, Münzer și de liderii tragediei de la Münster.”⁹

Fritz Blanke, în *Anabaptism and the Reformation* spune:

„Pe lângă canalul principal al Reformei, curgeau trei alte curente: anabaptismul, spiritualismul și anti-trinitarianismul. Deși existau tranziții și fenomene de frontieră între aceste curente, ele pot totuși fi socotite ca diferite în esență. Anabaptismul la rândul său poate fi împărțit în patru ramuri: Frații elvețieni, Frații hutteriți în Moravia, Melchiorii, notorii pentru împărăția lor apocaliptică de la Münster, 1534-35; și Menoniții.”¹⁰

Mai recent, George Williams a realizat una din cele mai complete catalogări a diferitelor grupări care formau împreună „aripa stângă a Reformei”.

„Toți participanții în Reforma Radicală au avut în comun dezamăgirea față de aspectele morale ale Protestantismului teritorial, așa cum a fost articulat de Luther și Zwingli, și o negare directă a mai multor doctrine și instituții ale acestuia. Printre disidenți în Reforma Radicală există trei mari grupuri: Anabapțiștii propriu ziși, Spiritualiștii și Raționaliștii Evanghelici.”¹¹

Raționaliștii evanghelici erau în mare majoritate unitarieni (anti-trinitarieni). Erau numeroși în Polonia și Transilvania, unde în a doua jumătate a sec. XVI trecuseră la socinianism. Cei mai cunoscuți dintre ei sunt Michael Servetus, Faustus și Laelius Socinus, iar în Geneva lui Calvin, îi aveau de partea lor pe Castellius și Crellius, unii

⁹ Philip Schaff, *History of the Christian Church*, Vol. VII., p. 396

¹⁰ Hershberger, *The Recovery of the Anabaptist Vision*, p. 57

¹¹ George Williams, *Spiritualist and Anabaptist Writings*, p. 20

din cei mai înfocați apărători ai libertății conștiinței.

Spiritualiștii erau numiți astfel deoarece credeau în inspirația imediată a Duhului. Puneau accent pe „cuvântul interior”, considerându-l superior Scripturilor scrise. Ei urmăreau crearea unei biserici noi, de credincioși, dar nu considerau necesară o întoarcere la modelul Noului Testament. Respingeau botezul în general, la fel ca celelalte sacramente. Se opuneau asocierii Bisericii cu puterea civilă. Erau porecliți „*Schwärmer*”, adică *entuziaști sau fanatici*.

Williams indentifică trei mari tabere între spiritualiști: *raționaliștii* (Sebastian Franck este cel mai reprezentativ); *evangelicii* (Caspar Scwenckfeld este cel mai reprezentativ) și *revoluționarii* (având ca lideri pe Thomas Münzer și Andreas Carlstadt, fostul asociat al lui Luther). Revoluționarii vesteau sfârșitul iminent al ordinii sociale și instaurarea Împărăției lui Cristos. Münzer a devenit liderul religios al Războiului Țărănimii (1524-1525), încercând să instaureze cu sabia Împărăția pașnică a lui Cristos.

Anabapțiștii, la rândul lor, sunt clasificați de Williams în 3 mari grupuri: *evangelici*, *contemplativi* și *revoluționari*. Cu toții voiau o adunare spirituală. Toți botezau adulții. Toți militau pentru libertate religioasă. Toți practicau „ucenicia”, urmarea lui Cristos. Cu toate acestea, cele trei grupări difereau unele de altele în puncte importante, iar cooperarea dintre ele, în rarele momente când exista, era redusă.

Evangelicii reprezentau principalul curent al Anabaptismului. Printre liderii lor mai cunoscuți se regăseau: în Elveția: Conrad Grebel (ca. 1498-1526), Felix Manz (ca. 1498-1527), Georg Blaurock (ca. 1492-1529); în landurile germane sudice, Austria și Moravia: Michael Sattler (ca. 1490-1527), Wilhelm Reublin (m. după 1559), Balthasar Hubmaier (1480?-1528), Pilgram Marpeck (m. 1556); în Olanda: Menno Simons (1496-1561), Dietrich (Dirk) (1504-1568) și Obbe Philips (ca. 1500-1568), în prima parte a lucrării sale. Erau caracterizați de înalte standarde morale, erau pașnici și lucrativi. Credeau în libertatea individului de a

crede ceea ce îi dicta conștiința, credeau într-o adunare constituită din credincioși veritabili, separată de stat și de lumea necredincioasă. Se împotriveau uzului armelor și refuzau să jure sau să servească drept magistrați, deși se supuneau ordinelor autorității civile. Din corpul principal al Anabapțiștilor evanghelici s-au desprins Hutteriții, un segment important condus de Jacob Hutter, care practicau comunitarianismul (posesia în comun a tuturor bunurilor comunității).

Anabapțiștii contemplativi erau cei care, la fel ca spiritualiștii, puneau un puternic accent pe iluminarea Duhului. Priveau „cuvântul interior” și litera Scripturii ca 2 talere ale aceleiași balanțe. Reprezentanții lor de seamă au fost Hans Denck (ca. 1500-1527) (pentru un timp el a fost liderul anabapțiștilor evanghelici din Augsburg), Hans Hut (m. 1527) (în ultimii săi ani, însă, a lucrat printre Anabapțiștii evanghelici), Ludwig Hätzer (1500-1529), Adam Pastor (m. între 1560-70). Denck și Hätzer au colaborat la traducerea profețiilor mari din ebraică în germană, anticipând cu cinci ani traducerea lui Luther. Decesul în exil al lui Denck și execuția lui Hätzer au oprit traducerea întregului Vechi Testament.

Anabapțiștii revoluționari erau cei care insistau asupra instaurării Teocrației lui Cristos pe pământ. Aceștia se bazau pe profețiile Vechiului Testament și pe propria „inspirație divină”. Liderii lor, Melchior Hoffman și Jan Matthijs se considerau cei doi profeți din cartea Apocalipsei. Matthijs prevestea venirea apocalipsului și a Împărăției, care avea să aibă capitala în orașul german Münster. După ce au reușit să pună mâna pe cetate și să alunge întreaga opoziție (1534), în așteptarea venirii lui Mesia, Matthijs și apoi succesorul său, Jan Bockold de Leyden au condus orașul asediat de trupele episcopale și nobiliare spre abuzuri grosolane, printre care, se pare, și poligamia. După tragicul sfârșit al dezordinilor de la Münster (iunie 1535), atât catolicii cât și protestanții s-au grăbit să îi identifice pe toți anabapțiștii cu acel grup de fanatici. Rezultatul a fost un teribil val de

persecuție, în urma căruia multe mii de anabapțiști nevinovați au căzut pradă săbiei călăilor sau focului rugului.

Vastele diferențe în doctrină și practică prezente între grupările adunate sub stindardul Reformei radicale nu au scăpat necunoscute autorităților protestante și catolice. Identificarea tuturor anabapțiștilor cu o minoritate fanatică și revoluționară a fost intenționată (acest obicei era vechi în rândul catolicilor), iar Luther, Zwingli, Calvin și ceilalți reformatori nu pot fi achitați pentru calomniile lor care au adus valuri repetate de persecuții și execuții asupra unor anabapțiști nevinovați, care condamnău și respingeau la fel de mult ca protestanții abuzurile unei minorități fanatice. George Williams remarcă tristul adevăr:

„Cu toate acestea, marii Reformatori protestanți și asociații lor au fost cei mai aprigi dușmani și persecutori ai anabapțiștilor; și erudiții și polemiștii protestanți, începând cu Martin Luther, Ulrich Zwingli, Phillip Melancton, John Calvin și Henry Bullinger, au desenat și redesenat un portret compozit al lor ca fanatici și revoluționari.”¹²

Să nu credem însă că doar Reforma radicală era diversificată și scindată. Varietatea era eticheta veacului, și aceasta nu doar printre radicali. Tabăra catolică era împărțită. Mulți se opuneau excomunicării lui Luther și exprimau sentimente asemănătoare lui. Tot mai multe voci, chiar de pe tronul papal, susțineau nevoia unei reforme morale. Umanismul care cocheta cu filosofia păgână tindea spre o respingere a superstițiilor și „misterelor” Bisericii. Cistercienii continuau vechea lor luptă ca și laicii să aibă acces la paharul cu vin din euharistie.

Nici în tabăra protestantă nu exista mai multă unitate. Sub stindardul lui Luther s-a adunat o mulțime pestriță care avea interese variate. Hutten, Sickingen și Rubianus erau mânați de naționalism, nu de vreun sentiment religios. Alții doreau o reformare a ordinii sociale și economice. Unii nobili

¹² George Williams, *op. cit.*, p. 26

au trecut de partea lui fiindcă urau să vadă cum banii germani se scurg spre Roma. Țăranii și orășenii vedeau în Luther omul care avea să schimbe ordinea socială și economică, punând punct feudalismului.

Nici în Elveția nu exista mai multă unitate între protestanți. Fritz Blanke observa:

„În 1523-1524 Zwingli însuși distingea trei grupuri diferite în rândul populației. Erau oameni în Zürich [în oraș și în canton], spunea el, care erau protestanți din ură pentru catolicism. Aceea a fost categoria, încă existentă, a „protestanților negativi”, care erau protestanți fiindcă nu doreau cu nici un chip să fie catolici.

Al doilea grup era compus din protestanți libertini, care nu văd în Evanghelie altceva decât o oportunitate de a trăi o viață și mai stricată.

Dar mai exista și un al treilea cerc: cei care „lucrează în Cuvântul lui Dumnezeu”, care caută să trăiască după Cuvânt și să pătrundă mereu mai adânc în Sfintele Scripturi. Acest ultim grup era grupul lui Zwingli, „cercul restrâns al colaboratorilor săi”.¹³

Anabapțiștii evanghelici sunt predecesorii baptiștilor, ai menoniștilor și ai hutteriștilor, de aceea, păstrând în minte diferențele dintre toate grupările catalogate „Anabaptiste”, ne vom concentra eforturile pentru a demonstra că anabapțiștii evanghelici nu s-au identificat cu tabăra protestantă, având o origine, doctrine și practici diferite.

Din acest moment, nu vom mai folosi termenul „anabaptist” în sensul său general, ci, dacă nu se va menționa altfel, termenul va fi folosit pentru a-i desemna pe „anabapțiștii evanghelici”.

¹³ Hershberger, *op. cit.*, p. 58, 59

Când au apărut anabapțiștii?

În mod surprinzător, nici un istoric nu poate da un răspuns cert și definitiv la această întrebare. Există două școli principale de gândire, care au formulat două teorii. Prima afirmă că anabaptismul este un „fiu” al Reformei și parte integrantă a ei. Teoria susține că acest curent trebuie analizat în contextul Reformei, neavând nici o legătură cu grupările separatiste medievale, chiar dacă doctrinele și practicile erau asemănătoare. Principalele argumente aduse sunt: 1. Nu există dovezi istorice clare care să ateste descendența anabapțiștilor din waldenzi, din Frații boemi sau din alte grupări de acest fel; 2. marea majoritate a liderilor anabapțiști au trecut de la catolicism la anabaptism via protestantism; 3. Anabaptismul s-a răspândit cu succes doar în zonele în care Reforma câștigase teren (argumentul adus de Fritz Blanke în *Anabaptism and the Reformation*); 4. Existau diferențe de doctrină și practică între waldenzii din timpul Reformei și anabapțiști, iar în 1532 aceștia au trecut de partea reformatorilor, nu a anabapțiștilor. Câțiva reprezentanți de seamă ai acestei școli au fost: Bender, Blanke, Estep, Littell, Zijpp.

A doua teorie afirmă că anabapțiștii sunt moștenitorii grupărilor evanghelice medievale. Câțiva reprezentanți importanți ai acestei școli sunt istoricii Keller, Vedder, Christian, Jarrel, Verduin. Se recunoaște absența unor dovezi incontestabile ale unei descendențe directe din grupările medievale, dar se subliniază următoarele aspecte care dovedesc o origine mai veche decât 1517 (anul inițierii Reformei):

1. Toți istoricii, chiar cei ce îi încadrează pe anabapțiști în cercul larg al Reformei, recunosc apariția bruscă a multor grupări anabaptiste în Elveția, Germania, Olanda, și în alte părți ale Europei occidentale, aparent fără vreo legătură directă între ele. Schaff este un exemplu elocvent. El afirmă:

„Opiniile radicale s-au răspândit cu mare rapiditate sau au apărut simultan, în Berna, Basle, St. Gall, Appenzell, pe tot cursul superior al Rinului, în partea sudică a Germaniei și Austria.”¹⁴

Creșterea lor numerică extraordinară nu poate fi explicată decât prin existența unui material pregătit anterior. Istoricul Henry Vedder afirmă:

„Apariția evident bruscă a anabapțiștilor și creșterea lor rapidă în Germania este un fenomen remarcabil – unul din cele mai ciudate lucruri din istorie, dacă refuzăm să privim dincolo de suprafață. Unii istorici insistă că anabapțiștii nu au avut o existență anterioară; că este în zadar să se privească înapoi dincolo de prima menționare a lor pentru a le afla originea. Dar aceasta înseamnă a spune că un eveniment a avut loc fără o cauză adecvată. Nici o sectă sau grupare în istorie nu a avut o creștere așa extraordinară precum cea avută de anabapțiști în primii ani ai Reformei, decât dacă au avut o istorie anterioară... Numele ‚Anabaptist’ nu îl întâlnim ca aplicat vreuneia din aceste secte înainte de Reformă; dar gruparea anabaptistă din perioada Reformei și-a avut rădăcinile în aceste secte preexistente, și a găsit în rămășițele lor materialele pentru o creștere surprinzătoare.”¹⁵

2. Începutul anabaptismului nu poate fi atribuit unui singur lider, nici măcar unui grup. Bisericile protestante pot imediat să identifice persoana care i-a fondat. Mosheim admite că:

„Originea acelei secte care, datorită repetării botezului administrat în alte comunități, sunt numiți anabapțiști, dar care de asemenea sunt numiți menoniți... este foarte obscură [într-o altă traducere, expresia este redată prin: „ascunsă în adâncimile antichității”]. Fiindcă ei au apărut deodată, în diferite țări ale Europei, sub influența unor lideri cu caractere și opinii diferite...”¹⁶

¹⁴ Philip Schaff, *op. cit.*, vol. VIII, p. 58

¹⁵ Henry Vedder, *A Short History of the Baptists*, p. 146, 147

3. doctrinele lor specifice nu sunt noi. Schaff spune:

„Anabapțiștii nu au inventat opoziția lor față de botezul pruncilor, fiindcă întotdeauna au existat grupări în Biserică ce au fost antipedobaptiste.”¹⁷

Schaff, deci, susține că anabapțiștii nu au venit cu ceva nou prin botezul credincioșilor, că au existat mereu adunări care respingeau botezul pruncilor și îl practicau pe cel al credincioșilor.¹⁸

Translatorul lui Mosheim afirmă, pe un ton ostil:

„Nici Menno și nici primii anabapțiști nu au avut intelecte atât de disciplinate încât să fie capabili să își lege sistematic gândurile. Doctrinile lor au fost avansate cu mult înainte de Reformă, de catari, albigenzi și waldenzi, precum și de husiți. Aceasta se poate arăta prin documente incontestabile, din înregistrările Inchiziției și din Mărturisiri; și Mosheim însuși susține acest fapt în secțiunea 2 din acest capitol. Acele secte au fost într-adevăr oprimate, dar nu exterminate. Aderenți ai doctrinelor lor au fost împrăștiați pretutindeni în Germania, Elveția, Boemia și Moravia; și au fost încurajați de Reformă să iasă la iveală în mod deschis, să formeze o uniune mai apropiată între ei și să facă prozești la doctrinele lor. Din ei au ieșit anabapțiștii, ai căror învățători erau în mare parte oameni fără învățătură, care au înțeles Scripturile după literă și au aplicat cuvintele Bibliei fără deduceri filosofice, conform modului lor pervers de

¹⁶ Mosheim, *op. cit.*, p. 384, 385

¹⁷ Schaff, *The New Schaff-Herzog Encyclopedia*, vol. I, p. 370

¹⁸ Remarcăm, în trecere, că în Evul mediu au existat două clase de „anti-pedobapțiști”, adică de împotriviți față de botezul pruncilor. Primii erau maniheeni dualiști care respingeau botezul în întregime. Cealaltă erau cei care practicau botezul pe baza mărturisirii credinței personale. La aceștia din urmă face referire Philip Schaff, iar mărturia sa în favoarea unei continuități a adunărilor care practicau botezul credincioșilor pe tot parcursul Evului Mediu este cu atât mai importantă pentru noi cu cât el era prezbiterian, și nu poate fi acuzat de subiectivism în favoarea (ana) bapțiștilor.

interpretare, doctrinelor lor particulare despre adunare, rebotezare, războaie, pedepse capitale, jurăminte, ș.a.m.d. Chiar și doctrina referitoare la magistrați și-au derivat-o din Luca 22:25 și 1 Corint. 6:1, dar maniera în care au fost tratați de magistrați ar fi putut avea o influență considerabilă asupra doctrinei lor despre ei.”¹⁹

Leonard Verduin, în lucrarea sa de referință, *Reformatorii și copiii lor vitregi*, declară:

„Ceea ce a erupt prin „Al Doilea Front” [aripa stângă, radicală a Reformei] era o reînviere a acelor tendințe și opinii care existaseră deja de secole împotriva orânduirii medievale; acestea erau legate de cercurile străvechi în care, în ciuda persecuțiilor, era viu un corpus de opinii și convingeri străvechi. Nu era un lucru care tocmai se ițea din evenimentele declanșate în 1517, și care nu avea rădăcini mai adânci. A ignora acest fapt înseamnă a comite o eroare, o eroare cu atât mai serioasă cu cât spre ea au rătăcit chiar și experții.”

„În 1517, disidența împotriva orânduirii medievale avea deja o vechime de un mileniu și era extrem de răspândită.”²⁰

„Stânga Protestantă a fost moștenitoarea lumii subterane medievale. Ea avea categorii de gândire și un vocabular care provenea din ereziile medievale târzii, ..., un vocabular pre-existent Reformei și care avusese parte de putere și de impulsul inițial destul de separat de Luther.”²¹

„Sursele nu evidențiază vreun om în calitate de inițiator al rebotezării în secolul al XVI-lea.”

„Cum a apărut o practică atât de radicală în mod anonim este mai mult decât ciudat – dacă se presupune, conform modei, că anabaptismul era un simplu produs al secolului al XVI-lea.”

¹⁹ Mosheim, *op. cit.*, p. 694, notă.

²⁰ Leonard Verduin, *Reformatorii și copiii lor vitregi*, p. 19. Această carte este disponibilă gratuit în format electronic pe site-ul nostru, www.abaptistvoice.com, secțiunea Cărți. Lucrarea face parte din lecturile obligatorii pentru oricine studiază Istoria anabaptiștilor și cea a creștinismului în general.

²¹ *Ibid.*, p. 44

Dar această tăcere în ce privește persoana ce trebuie creditată pentru idee devine explicabilă dintr-o dată când realizăm că ceea ce a fost cunoscut ca anabaptism în timpurile Reformei nu era ceva nou sub nici un aspect... Nimeni nu este nominalizat pentru inventarea anabaptismului de secol XVI pentru simplul motiv că nimeni nu a făcut-o.²²

„Rebotezarea este tot atât de veche ca și constantinianismul, căci existau anabapțiști, numiți astfel, încă în secolul al IV-lea.²³

Argumentul trecerii multor lideri la anabaptism de la catolicism via protestantism nu este unul cu aplicație universală. Este adevărat că lideri precum Grebel, Manz, Blaurock sau Hubmaier au trecut întâi de partea protestanților, și apoi au devenit anabapțiști, dar au existat de asemenea lideri care au trecut de la waldenzi la anabapțiști. Printre ei se numără Hans Hoch, Leonard Meister și alții.²⁴

Argumentul că anabaptismul s-a dezvoltat doar în spațiile în care protestantismul câștigase proeminența nu este valid. Este suficient să menționăm largă răspândire a anabaptismului în Austria, unde protestantismul a avut puțin succes, pentru a răspunde acestui argument.

Însă argumentul de mai sus conține un dedesubt care trebuie luat în considerare. Se sugerează că anabaptismul datorează protestantismului existența sa și creșterea rapidă, că anabapțiștii s-au ridicat pe umerii reformatoilor. Această sugestie nu este adevărată din două motive:

1. Anabaptismul s-a dezvoltat și dincolo de teritoriile protestante. Austria și landurile germane catolice sunt exemple elocvente în acest sens. John T. Christian observă corect pe ce fundament s-a dezvoltat anabaptismul:

²² *Ibid.*, p. 225

²³ *Ibid.*, p. 226. Constantinianismul este doctrina lui Constantin cel Mare care unea puterea imperială cu cea ecleziastică.

²⁴ A se vedea Thieleman van Braght, *Martyr's Mirror*, p. 413, 416

„În locurile în care au înflorit waldenzii, bapțiștii au prins rădăcini adânci. Această afirmație rămâne valabilă în fiecare țară și în fiecare oraș.”²⁵

Într-adevăr, waldenzilor și celorlalte grupări disidente, iar nu protestanților, le datorează anabaptismul existența.²⁶ Acest lucru îl sugerează și Will Durant, marele istoric al civilizațiilor:

„La început, anabapțiștii s-au manifestat în Elveția, unde se poate să se fi strecurat creștinismul pașnic al valdensilor din Sudul Franței sau al fraților cerșetori din Țările de Jos”²⁷

Nu doar că anabaptismul datorează puțin evenimentelor din 1517 pentru succesul său, dar am putea avansa următoarea ipoteză: protestantismul își datorează succesul aceluiași grupări disidente, predecesoare ale mișcării anabaptiste. Remarcăm faptul că Reforma câștigase lupta împotriva catolicismului în teritoriile în care „erezia” medievală era larg răspândită și acceptată, deci în locurile în care autoritatea papală era slăbită printr-o opoziție înverșunată veche de secole.

2. Al doilea argument împotriva ipotezei potrivit căreia anabaptismul își datorează existența protestantismului este următorul: Reformatorii înșiși nu au pretins așa ceva. Luther afirmă:

²⁵ Christian, *op. cit.*, p. 89

²⁶ Se poate obiecta că există diferențe doctrinare și practice între waldenzi și anabapțiști, primii unindu-se cu reformatorii, nu cu anabapțiștii. Ambele afirmații sunt adevărate, dar obiecția nu are așa mare relevanță atunci când se ține cont că: 1. doar waldenzii pie-montezi, cei din regiunea Piemont, din nord vestul Italiei, au acceptat pactul cu reformatorii, și nu toți, fiindcă generația mai în vârstă de *barbi*, adică de păstori, au refuzat compromisul, considerându-l o trădare; aceștia au trimis delegații la frații lor din Strassburg, iar apoi în Boemia și Moravia (a se vedea Verduin, *op. cit.*, p.212). Picarzii, numele dat waldenzilor care s-au stabilit în nordul Franței, Frații boemi și husiții nu s-au unit niciodată cu reformatorii.

„În timpurile noastre, doctrina Evangheliei, restabilită și curățată, i-a atras la sine și i-a câștigat pe mulți dintre aceia care în vremurile timpurii fuseseră subjugați de tirania Antihristului, adică Papa. Cu toate acestea, ei au plecat mai departe ca Wiedertäufer, Sacramentschwärmer und andere Rotengeister [anabapțiști, fanatici în privința sacramentelor și alți făuritori de partide]... căci ei nu erau de-ai noștri, deși pentru un timp au umblat cu noi.”²⁸

Luther afirmă că la începutul Reformei, inițiativa sa a atras de partea lui grupări din disidența persecutată de catolicism în veacurile evului mediu întunecat. Într-adevăr, grupările separatiste au salutat acțiunea călugărului augustin și au sperat într-o mare trezire. *Sola Scriptura* erau cuvintele care îi atrăgeau și i-au determinat să îl sprijine pe Luther. Dar când a făcut compromisul cu puterea seculară, aceste grupări nu s-au mai identificat cu el, ci l-au condamnat fiindcă s-a oprit la jumătatea drumului spre o reformă completă. Când au părăsit tabăra protestantă, aceiași oameni, aceleași grupări, alături de cei care li se alăturaseră între timp, erau numiți anabapțiști, fanatici și făuritori de partide.

Zwingli, la rândul său, plasa originea anabapțiștilor înainte de anul 300 d. Cr., atunci când declara:

„Învățătura Anabaptismului nu este o noutate, ci pentru o mie trei sute de ani a cauzat mare tulburare în biserică, și a căpătat așa putere, încât încercarea în această epocă de a lupta contra ei pare zadarnică pentru un timp.”²⁹

Franklin Littell, deși îi privește pe anabapțiști ca fiii ai Reformei, afirmă totuși că marea majoritate a lor credeau că Adunarea Adevărată se putea găsi pretutindeni și „*nu putea fi distrusă niciodată de la întemeierea ei*”.^{29a} Această idee a continuității neîntrerupte a Adunării întemeiate de Cristos îi

²⁸ Verduin, *op. cit.*, p. 23-24

²⁹ Christian, *op. cit.*, p. 86

^{29a} Franklin Littell, *The Origins of Sectarian Protestantism*, p. 81

făcea diferențe de grupările revoluționare și spiritualiste care susțineau că adunarea adevărată a fost restaurată într-un anumit loc și timp, printr-un profet cu împuternicire specială.

Mosheim declară:

„În primul rând, eu cred că menoniții nu greșesc în totalitate atunci când se laudă cu o descendență dintre acei waldenzi, petrobrusieni și alții, care sunt de obicei denumiți Martori ai adevărului înainte de Luther. Înainte de epoca lui Luther, existau ascunși în aproape toate țările Europei, dar în special în Boemia, Moravia, Elveția și Germania, foarte multe persoane în a căror minte era adânc înrădăcinat acel principiu pe care waldenzii, wickliffiții și hussitiții l-au susținut, unii mai ascunși, alții mai deschiși.”³⁰

Robert Barclay, care nu s-a identificat cu anabapțiștii, a afirmat despre ei:

„După cum vom arăta, ascensiunea ‚Anabapțiștilor’ a avut loc cu mult timp înaintea formării Bisericii Angliei [1534], și există de asemenea motive să credem că pe continentul European societăți creștine mici, ascunse, care susțineau multe din opiniile ‚anabapțiștilor’, au existat încă din vremurile Apostolilor. În sensul transmiterii directe a Adevărului Divin, și al naturii adevărate a religiei spirituale, pare probabil că aceste Biserici au o descendență sau succesiune mai veche decât cea a Bisericii Romane.”³¹

Anabapțiștii susțineau că aveau o origine mai veche decât cea a protestanților. Reformatorii și catolicii au recunoscut și ei aceasta. Unii din cei mai mari istorici au recunoscut legătura dintre anabaptismul secolului XVI și grupările disidente medievale. Aceasta este și poziția istorică baptistă, deoarece bapțiștii au susținut întotdeauna că traseul lor istoric nu s-a intersectat nici cu cel catolic, nici cu cel protestant.

³⁰ *Ibid.*, p. 385

³¹ Barclay, *The Inner Life of the Religious Societies*, p. 11, 12

Doctrinile specifice ale anabapțiștilor, comparate cu doctrinile echivalente catolice și protestante

Diferențele dintre cele trei tabere sunt cel mai clar vizibile pe terenul doctinar. Vom încerca să prezentăm diferențele teologice împreună cu aplicațiile lor practice dintre tabăra catolică, cea protestantă și cea anabaptistă.

1. Autoritatea Scripturilor

Diferența fundamentală între anabapțiști și celelalte grupări constă în modul în care aceștia percepeau Scriptura. Toate celelalte diferențe dintre anabapțiști, protestanți și catolici sunt derivate din această percepție. La personajele care au avut o perioadă de tranziție de la catolicism la anabaptism via protestantism, se poate observa că prima doctrină pe care au crezut-o a fost aceea a suficienței Scripturii în materie de credință și practică.

Biserica Catolică nu considera Biblia ca normativă pentru credință și practică, dogmele sale fiind fundamentate pe tradiție și pe decretele conciliilor și ale papilor.³² Aceste dogme contraziceau litera Scripturii, de aceea papalitatea a încercat să „îngroape” Biblia. Biblia nu era tradusă în limbile vorbite de mase, iar laicilor li se interzicea să o citească. Nici chiar preoții nu o cunoșteau. Menno Simons, povestea că, pe când era preot catolic, se ferea să citească Biblia ca nu cumva să fie dus în eroare. Will Durant consemnează:

„Biblia este ca ceara moale pe care orice om o poate modela după cum dorește”, spunea Glapion, duhovnicul lui Carol V, lui Spalatin, capelanul electorului Frederic, avertizând că nici un sistem de credință nu poate fi construit, fără riscuri, numai pe Biblie.”³³

³² A se vedea Neander, *History of Christian Dogmas*, Vol. II, p. 623, 624

³³ Durant, *op. cit.*, vol. 18 p. 38

Poziția de început a protestanților a fost similară cu cea a anabapțiștilor. Ei considerau Scriptura ca fiind suficientă și normativă pentru credință și practică. Atunci când Martin Luther a stat înaintea Dietei imperiale de la Worms, el a cerut să fie judecat cu Scriptura, consimțind să retracteze tot ceea ce scrisese și era dovedit ca nefiind conform Scripturii. Johann Eck, reprezentantul catolic înaintea Dietei, i-a răspuns:

„Martin, cererea ta de a fi judecat după Scripturi este aceea a tuturor ereticilor. Nu faci nimic altceva decât să repeți greșelile lui Wyclif și Huss. Cum poți pretinde că ești singurul care înțelege semnificația Scripturilor? Consideri a ta judecată mai presus de a atâtor oameni iluștri și pretinzi că știi mai multe decât ei? Nu ai nici un drept să pui la îndoială sfânta credință orânduită de Cristos, legiuitorul desăvârșit, răspândită în lumea întreagă de apostoli, pecetluită cu sângele martirilor, confirmată de conciliile sfinte, definită de Biserică ... și despre care papa și împăratul ne interzic să vorbim, întrucât această discuție nu duce la nimic. Te întreb, Martin, și să răspunzi sincer și fără ascunzișuri, retractezi sau nu scrierile tale și greșelile pe care le conțin?”³⁴

Luther a răspuns:

„Doar dacă o să fiu convins să o fac prin mărturie din Scriptură sau prin rațiunea evidentei (căci nu cred nici în papă și nici în concilii: este cert că au greșit prea des și s-au contrazis), altfel sunt legat prin textele pe care le-am adus; conștiința mea este închisă în cuvintele lui Dumnezeu. Să revoc ceva, nu pot și nu vreau să o fac. Căci a acționa împotriva conștiinței tale este periculos și nu este cinstit. Dumnezeu să mă ajute. Amin!”³⁵

În anul 1521, Zwingli, în Zurich, sprijinit de consiliul cantonal, le-a cerut preoților din jurisdicție să nu predice

³⁴ Durant, *op. cit.*, p. 41

³⁵ Febvre, *Martin Luther, un destin*, p. 131

nimic din ce nu se găsea în Sfânta Scriptură.³⁶ Printre tezele apărute de Zwingli în disputa contra catolicilor din 25 ianuarie 1523, se regăseau următoarele:

*„1. Toți cei ce spun că Evanghelia nu valorează nimic fără aprobarea Bisericii greșesc și Îl hulesc pe Dumnezeu...; 15. Căci crezând Evanghelia suntem mântuiți și necrezând suntem condamnați, căci întreg adevărul este clar revelat în ea; 24. Creștinii nu sunt obligați să săvârșească nici o faptă care nu a fost poruncită de Dumnezeu...”*³⁷

Sola Scriptura! Numai Scriptura! Acesta a fost strigătul reformatorilor. Întotdeauna au recurs la acest strigăt în disputele cu catolicii. Dar atunci când s-au văzut în fața unei decizii majore, de a păstra sau nu Tradiția, reformatorii au șovăit. Strigătul lor a scăzut în intensitate. Reformatorii au dat înapoi și s-au văzut puși în fața unei situații delicate, fără ieșire. Erau încă legați de Tradiție. Viziunea lor asupra bisericii și societății nu era cea a unui creștinism antenicean, ci post-nicean. Nu erau pregătiți ca în reforma lor să treacă dincolo de Împăratul Constantin. Atunci și-a ridicat vocea anabaptismul, care apela doar la Biblie și îi acuza pe reformatori de inconsecvență, de oprire la jumătatea drumului. În acel moment apare separarea clară între protestanți și anabapțiști. *„Martin Luther a spart ulciorul papei, dar a păstrat bucățile”*, spunea un anabaptist.³⁸

Protestanții se vedeau prinși, fără ieșire, între două fronturi. Zwingli însuși mărturisea că lupta contra catolicilor era *„o joacă de copii”* în comparație cu lupta contra anabapțiștilor.³⁹

Schaff spune despre Reforma din Elveția:

„Aceasta a fost plasată între cele două focuri ale Romanismului și Ultra-Protestantismului. A fost atacată din

³⁶ Durant, *op. cit.* p. 99

³⁷ Noll, *Confessions and Catechisms of the Reformation*, p. 40-42

³⁸ Liechty, *Early Anabaptist Spirituality*, p. xvi

³⁹ Verduin, *op. cit.*, p. 15

față și din spate, din afară și dinăuntru, de Romaniști pe baza tradiției, de Radicali pe baza Bibliei. În unele privințe, pericolul din partea ultimilor era mai mare...”⁴⁰

Samuel Haskell remarcă:

„Luther, Zwingle și alții, în combaterea corupțiilor papale, au pretins a sta doar pe cuvântul lui Dumnezeu; dar încercarea lor de a aplica acest principiu a fost doar parțială. Se spunea despre ei în acea vreme, adevărat și pe bună dreptate, că atunci când disputau cu Papiștii, ei luau poziția baptistă, dar când disputau cu bapțiștii, treceau la poziția romană”.⁴¹

Anabapțiștii nu ezitau să le amintească reformatorilor de poziția lor de început, de „*Sola Scriptura*”. În încercarea lor de a dovedi că nu au abandonat această poziție și căutând cu disperare garant scriptural pentru ceea ce credeau și era nebiblic, reformatorii au ajuns în numeroase cazuri la o hermeneutică ciudată și elastică pe care nu o puteau apăra decât cu mare dificultate. Majoritatea reformatorilor se foloseau de legămintele și teocrația Vechiului Testament pentru a justifica propria concepție despre biserică și societate. Însă în încercarea de a formula un sistem doctrinar consecvent, Reformatorii au ajuns să pună un accent tot mai mare pe Tradiție, ajungând să condamne ceea ce la început susținuseră cu tărie.

Anabapțiștii erau „*Bibliciști*”. Pentru ei, Scripturile reprezentau standardul final pentru credință și practică, iar după modul în care se raporta la Scripturi, ei judecau dacă persoana este creștină sau doar așa-zis creștină. Într-o scrisoare către Thomas Münzer, Grebel și grupul său de la Zürich afirmă:

„Tot așa cum strămoșii noștri au căzut de la adevăratul Dumnezeu și de la Cuvântul unic, adevărat, împărtășit de

⁴⁰ Schaff, *History of the Christian Church*, vol. 8, p. 56

⁴¹ Haskell, *Heroes and Hierarchs*, p. 100, 101

toți, divin și de la instituțiile divine, de la dragostea și viața Creștină și au trăit fără legea lui Dumnezeu și fără evanghelie în obiceiuri și ceremonii necreștine, nefolositoare și omenești, și s-au așteptat să obțină mântuirea prin ele, totuși neajungând nici pe departe la ea, după cum au declarat predicatorii evanghelici, și până la un punct încă declară, tot așa și astăzi, orice om vrea să fie mântuit prin credință superficială, fără rodul credinței, fără botezul încercării și probării, fără dragoste și speranță, fără practici Creștine corecte, și vrea să persiste tot în felul vechi al viciilor personale, și în obiceiurile comune anti-Creștine și ritualiste ale botezului și Cinei Domnului, în lipsă de respect pentru Cuvântul divin și în respect față de cuvântul papei și al predicatorilor anti-papali, care nu este totuși egal cu Cuvântul divin, și nici în armonie cu el.⁴²

„...orice nu suntem învățați prin pasaje și exemple clare trebuie considerat ca interzis...”⁴³

„Nu trebuie să urmărim părerile noastre, nu trebuie adăugat nimic la cuvânt și nu trebuie scos nimic din el.”⁴⁴

„Este mult mai bine ca puțini să fie învățați corect de Cuvântul lui Dumnezeu, crezând și umblând drept în virtuți și practici, decât ca mulți să creadă fals și să fie înșelați de doctrină contrafăcută.”⁴⁵

Pentru anabapțiști, Noul Testament era normativ. Prescripțiile Noului Testament nu erau doar recomandabile, dezirabile însă doar opționale, ci obligatorii și posibile. Ei respingeau teologia protestantă a legământului. Vechiul Testament era considerat o umbră, revelația lui Dumnezeu fiind considerată progresivă. În disputa de la Berna, din 1538, anabapțiștii au declarat:

„Noi credem în Vechiul Testament și ne considerăm sub autoritatea sa, în măsura în care acesta este o mărturie

⁴² Williams, *op. cit.*, p. 74

⁴³ *Ibid.*, p. 75

⁴⁴ *Ibid.*, p. 76

⁴⁵ *Ibid.*, p. 77

*despre Cristos; în măsura în care Isus nu l-a abolit; și în măsura în care acesta slujește scopului trăirii creștine. Noi credem în Lege și ne considerăm sub autoritatea ei în măsura în care aceasta nu contrazice noua lege, care este Evanghelia lui Isus Cristos. Noi credem în profeți și ne considerăm sub autoritatea lor în măsura în care ei îl proclamă pe Cristos”.*⁴⁶

Încă în 1523, în disputa de la Zürich, Balthasar Hubmaier, înainte de a deveni anabaptist, afirma:

*„De asemenea, acele erori care au apărut în legătură cu imaginile și mesa, trebuie examinate și corectate după singura lege a Cuvântului lui Dumnezeu. Mai mult, orice va fi întemeiat pe această voie va ține pentru totdeauna; deoarece Cuvântul lui Dumnezeu este etern și nemuritor”.*⁴⁷

Provocându-l pe Eck, fostul său mentor, într-o polemică, unul din articolele pe care Hubmaier anunța să le apere era acela că *„în neînțelegeri privitoare la credință, Scriptura este singurul standard”*.⁴⁸

Spre deosebire de catolici și de protestanți, anabapțiștii considerau litera simplă a Scripturii ca normativă atât pentru viața individului, cât și pentru cea a adunării. Nu protestanții, ci anabapțiștii au crezut cu adevărat afirmația *Sola Scriptura!* Această opinie despre autoritatea Scripturilor a fost cauza tuturor celorlalte poziții doctrinare și practice pe care le vom studia.

⁴⁶ Estep, *The Anabaptist Story*, p.141

⁴⁷ Estep, *op. cit.*, p. 141

⁴⁸ Estep, *op. cit.*, p. 122

2. Mântuirea sufletului

A doua mare doctrină care i-a adus pe Anabapțiști în conflict direct cu catolicii și cu protestanții a fost doctrina mântuirii.

Catolicismul susținea că mântuirea este conținută de Biserică și era administrată tuturor membrilor prin intermediul sacramentelor, începând cu botezul pruncilor. Crediința, în viziunea catolică, era încuviințarea intelectuală a dogmelor formulate de Biserică. Teologia catolică răspundea sentimentului de vină datorat păcatului prin doctrina spovedaniei și cea a penitenței. Păcătoșii puteau avea acces la îndreptățire și rai datorită excedentului de merit al sfinților și al lui Isus, excedent care a fost încredințat Bisericii pentru administrare. Biserica administra acest surplus celor care își împlineau datoriile față de ea. Omul își putea, deci, câștiga mântuirea prin faptele sau prin banii săi.

Oricine consideră Scriptura ca fiind normativă va ajunge să pună la îndoială mântuirea prin sacramente, prin fapte. La fel a făcut și Luther. Citirea Scripturii l-a dus spre afirmarea mântuirii prin credință, nu prin fapte, prin har, nu prin merit, așa cum pretindea Biserica Catolică. *Sola fide!* *Sola gratia!* Numai credința! Numai harul! – striga el. Mântuirea este prin har! Justificarea este prin credință! Teologia lui Luther era concentrată asupra eliberării de sub vină. Crediința era privită în sensul tradițional, de acceptare intelectuală a lucrării Cristosului istoric, dar Luther îi adăuga sensul de *fide*, încredere deplină în Dumnezeu. În opinia lui, faptele bune și viața schimbată erau consecințe dezirabile ale experienței unui creștin, dar absența lor nu însemna lipsa mântuirii.

Teologia lui Luther conține o inconsecvență majoră, pe care ceilalți Reformatori au eliminat-o. El privea botezul pruncilor ca un sacrament mântuitor, în vreme ce afirma că mântuirea este prin credință. Este remarcă justă că „...în Luteranism a existat dintotdeauna o contradicție ireconciliabilă

între teologia justificării prin credință și susținerea teologică a botezului pruncilor” .⁴⁹

Și pentru Zwingli credința – dar al lui Dumnezeu – putea exista fără fapte. El spune:

„Împotriva celor care acceptă ideea de neconceput că semnele [faptele] confirmă credința, putem opune cazul botezului pruncilor, căci botezul nu poate confirma credința în prunci, deoarece pruncii nu sunt capabili să creadă .”⁵⁰

Anabapțiștii recunoșteau mântuirea prin har, prin credință, dar pentru ei credința nu era doar o încuviințare mentală a anumitor adevăruri, ci sursa unei noi vieți în Cristos, urmând nașterii din nou a Duhului. În viziunea lor, nu putea exista credință fără nașterea din nou, fără acea transformare totală prin care omul devenea predispus spre sfințenie, urând păcatul.

„Totmai acest element constitutiv [necesitatea nașterii din nou] i-a diferențiat pe anabapțiști atât de ‚neprihănirea prin fapte’ romano-catolică cât și de ‚sola fida’ luterană” .⁵¹

Hubmaier, în articolele sale de credință de la Waldshut, face deosebirea între credința teoretică a lui Luther și credința practică a anabapțiștilor.

„1. Doar credința ne face sfinți înaintea lui Dumnezeu; 2. Această credință este o recunoaștere a milei lui Dumnezeu pe care ne-a arătat-o dându-l pe singurul Său Fiu. Aceasta exclude orice creștini prefăcuți, care nu au mai mult decât o credință istorică în Dumnezeu. 3. O asemenea credință nu poate rămâne pasivă ci trebuie să erupă (aussbrechen) spre Dumnezeu în mulțumiri și spre omenire în tot felul de fapte de dragoste frățească. Astfel, orice acte religioase deșarte, cum ar fi lumânările, ramurile de palmier și apa sfințită trebuie respinse” .⁵²

⁴⁹ Estep, *op. cit.*, p. 145

⁵⁰ Bromiley, *op. cit.* p. 139

⁵¹ Littell, *op. cit.*, p. 84

⁵² Estep, *op. cit.*, p. 145

Cum poate omul să fie mântuit? Catolicii răspundeau: prin participarea la sacramente și îndeplinirea datoriilor față de Biserică. Protestanții răspundeau: poți fi mântuit indiferent cum trăiești, dacă te încrezi în ceea ce a făcut Cristos pentru tine. Anabapțiștii răspundeau: poți fi mântuit dacă crezi cu adevărat în ceea ce a făcut Cristos pentru tine. Pentru anabapțiști, a crede cu adevărat însemna a avea o credință vie, care produce fapte și poate fi testată prin ele. Această credință nu producea doar justificarea, ca pentru protestanți, ci, pornind de la justificare, începea întotdeauna un proces de sfințire, de separare de păcat.

3. Ucenicia

Opiniile diferite ale celor trei tabere cu privire la autoritatea Scripturii a dus la percepții diferite asupra credinței și a rolului ei în mântuire. Percepțiile diferite ale credinței au dus la moduri diferite de trăire a vieții.

Biserica Romei predica virtutea faptelor, dar nu o practica. Laicii erau îndemnați spre fapte bune și trăire virtuoaasă, dar Biserica pune la dispoziția păcătosului și mijloacele de a-și cumpăra sau câștiga dreptul de a ajunge în rai.

Luther și ceilalți reformatori au înlocuit faptele pentru câștigarea mântuirii cu credința. Credința a fost centrul teologiei protestante. Luther a mers atât de departe încât a refuzat să recunoască Epistola lui Iacov ca inspirată, considerând-o „epistolă de paie” deoarece aceasta insista asupra unei credințe validate prin fapte. Dar combinația doctrinelor incapacității omului de a face ceva pentru a se mântui cu credința teoretică mântuitoare a dus la o concepție nefericită și la un eșec moral al protestantismului. „Dacă

cineva are credință, adulterul nu este păcat", spunea Luther în faimoasa sa predică despre căsătorie.⁵³

Luther îi scria lui Philip Melachton de la Wartburg, într-o scrisoare datată 1 August 1521:

„Hai, acceptă! Fii păcătos! Și nu păcătuiește pe jumătate: păcătuiește de-a dreptul, până la capăt! Păcate făcute pe jumătate? Nu; ci din cele adevărate, serioase, păcate enorme!”⁵⁴

În 1530, el îi scria lui Weller:

„Sunt momente în care trebuie să bei un pahar în plus și să te distrezi, pe scurt, să comiți vreun păcat din ură și dispreț față de diavol, ca să nu-i lași destul loc pentru prostiile minuscule din care să facă un caz de conștiință... Deci, dacă diavolul vine în fața ta și-ți spune: ‚Să nu bei!’, răspunde-i imediat: ‚Ba chiar o să beau pentru că tu nu-mi dai voie, și-o să beau zdravăn!’ Trebuie întotdeauna să faci ceea ce Satana îți interzice!”

Și adaugă: *„Ce alt motiv crezi că am să beau din ce în ce mai mult din vinul meu curat, să spun tot mai multe vorbe fără nici o rețineră și să iau parte din ce în ce mai des la mese bogate? Ca să-mi bat joc de diavol și să-l supăr, așa cum el își bătea joc de mine și mă supăra odinioară!”*

Și apoi, *„Oh, dac-aș putea în sfârșit să imaginez un păcat enorm ca să-l decepționez pe diavol și să înțeleagă odată că nu recunosc nici un păcat și conștiința mea nu-mi reproșează nici unul!”⁵⁵*

Mesajul lui Luther este șocant, dar chiar dacă ar fi să luăm în considerare argumentul că Luther exagera doar, cum făcea adesea (deși el practica cu adevărat tot ce i-a scris lui Weller), o analiză a efectului predicilor sale printre populația protestantă va arăta că aceste lucruri nu se rezumau doar la teorie, ci erau luate în serios și practicate. Doctrinile voinței slave, supuse naturii păcătoase, a

⁵³ Jarrel, *Baptist Church Perpetuity*, p. 228

⁵⁴ Fabvre, *op. cit.*, p. 112

⁵⁵ *Ibid*, p. 193

predestinării și a salvării prin credință teoretică a dus în protestantism la scuzarea păcatului. Această combinație periculoasă a provocat asaltul anabaptist asupra eticii protestante.

Hans Denck scria:

„Pe de o parte, unii spun că au libertate a voinței. Cu toate acestea nu sunt dispuși să facă nici cel mai mic lucru pentru a fi plăcuți lui Dumnezeu. Pe de altă parte sunt cei care spun că nu au voința liberă deoarece văd că nu pot face ce este bine. Cu toate acestea, nu permit cuvântului [adică cuvântului interior – mărturiei Duhului și a conștiinței] să lucreze în ei (Matei 23).

În ele însele, ambele opinii sunt adevărate, dar ambele sunt și false. Fiindcă ambele vorbesc despre ființa umană ca neavând altă temelie decât a ei înșiși. Una este lăudăroasă și arogantă cu privire la libertatea umană în vreme ce cealaltă caută doar scuze. ‚Dumnezeu este responsabil’.

*Prima opinie, aceea că voința este liberă, este o pretenție nerușinată și prostească ce nu lasă loc pentru teama de Dumnezeu. Presupune arogant, Pot face ceea ce vreau să fac (Iacov 4, Proverbe 12 și 28). A doua opinie este o smerenie ipocrită și o viclenie care vrea să ne facă să credem că se acordă onoare lui Dumnezeu și nu omului. Dar cu siguranță că nu este o negare a sinelui – de fapt, crește egoismul. Aceasta este cea mai înaltă formă de aroganță și mândrie.*⁵⁶

*„De aceea, întregul creștinism nominal este plin de adulterini, avari, bețivi și alții de aceeași teapă.”*⁵⁷

„Cuvântul lui Dumnezeu este deja în tine înainte să îl cauți, îți dă înainte ca tu să ceri, îți deschide înainte ca tu să bați. Nimeni nu vine de la sine la Cristos decât dacă îl trage Tatăl, ceea ce El face cu adevărat, după bunătatea Sa. Cine vrea să vină, ne-tras, din proprie inițiativă, presupune că îi dă lui Dumnezeu ceva ce nu a primit de la El. Dorește să merite ceva de la Dumnezeu, pentru a nu trebui să îi mulțumească pentru harul Său ... De aceea, nimeni nu se

⁵⁶ Liechty, *Early Anabaptist Spirituality*, p. 129-130

⁵⁷ Williams, *op. cit.*, p. 106

poate lăuda înaintea lui Dumnezeu pentru faptele sau credința sa, fiindcă oricine se mândrește, are suficientă mulțumire de sine și este unul din acei bogați pe care Dumnezeu îi izgonește. Otrăvitoarea plinătate de sine a firii pe care omul și-a asumat-o împotriva lui Dumnezeu și fără Dumnezeu ar trebui și trebuie mortificată. Când așa ceva a început într-o persoană, iar aceasta și-o atribuie sieși, îl jefuiește pe Dumnezeu de onoarea cuvenită și soarbe otrava și laptele diavolului, și mai mult, toate pentru dorința sa de a fi cineva înaintea lui Dumnezeu, ceea ce nu este. Dar oricine nu vrea să îndure această lucrare de mortificare, ci preferă să practice lucrările întunericului, nu se va putea scuza înaintea nici unei ființe, cu atât mai puțin înaintea lui Dumnezeu.⁵⁸

Balthasar Hubmaier spunea:

„Tocmai sub mantia acestor jumătăți de adevăruri mai sus menționate, [1. ‚Noi credem. Credința ne mântuiește. 2. Nu putem face nimic bun, Dumnezeu lucrează în noi voința și înfăptuirea, nu avem voință liberă] au ajuns să domine toate felurile de răutate, infidelitate și nedreptate. Căci după cum toate istoriile demonstrează, lumea este mai rea acum (să ne audă Dumnezeu plângerea) decât a fost în urmă cu o mie de ani. Toate acestea au loc, din păcate, sub aparența evangheliei. Căci imediat ce le spune cineva, este scris (Ps. 37:27): Depărtați-vă de rău și faceți binele – imediat ei răspund ‚Nu putem face nimic bun; toate lucrurile au loc după hotărârea lui Dumnezeu și din necesitate’ – înțelegând prin aceasta că li se permite să păcătuiască. Dacă cineva spune mai departe: Este scris (Ioan 5:29; 15:6; Mat. 25:41) că cei ce fac răul vor merge în focul veșnic, imediat ei găsesc un șorț de frunze de smochin cu care își acoperă infracțiunile și spun: ‚Doar credința ne mântuiește, nu faptele noastre.’ Într-adevăr, am auzit de la mulți oameni că de mult timp nu s-au rugat, nici nu au postit, nici nu au dăruit din milă deoarece preoții lor le spun cum faptele lor nu sunt de nici un folos

⁵⁸ Ibid, p. 107, 108

înaintea lui Dumnezeu și de aceea ei renunță imediat la ele.⁵⁹

Hans Hut afirma:

„oricine se bazează pe ei [pe Reformatori] va fi îndrumat greșit, căci doctrina lor nu e nimic altceva decât credință, și nimic mai mult... Vai, ce lamentabil duc ei pe o cale greșită întreaga lume în vremurile noastre... cu credința lor falsă și ticluită, o credință din care nu rezultă nici o îmbunătățire morală.”⁶⁰

Și Michael Sattler îi condamnă pe reformatori pentru același lucru, spunând că ei „aruncă faptele fără credință atât de mult într-o parte încât construiesc o credință fără fapte.”⁶¹

În nici un alt domeniu nu au ieșit Anabapțiștii mai mult în evidență decât în acest aspect practic. Philip de Hesse, pe ale cărui domenii anabapțiștii s-au bucurat de mai multă toleranță decât în celelalte landuri germane, spunea: „Remarc într-adevăr o îmbunătățire morală mai mare printre ei decât printre cei ce sunt luterani.”⁶²

Harold Bender, în faimosul său eseu „Viziunea anabapțiștă”, a citat o mărturie pozitivă din partea unuia dintre marii adversari ai anabapțiștilor, catolicul Franz Agricola:

„Printre sectele eretice existente, nu este niciuna care în aparență duce o viață mai pioasă decât anabapțiștii. Cât privește viața lor publică, exterioară, ei sunt ireproșabili. Între ei nu se găsește nicio minciună, înșelăciune, înjurătură, ceartă, vorbire respingătoare, mâncare și băutură intemperată, afișare a bunurilor personale, ci umilință, răbdare, dreptate, îngrijire, cinste, cumpătate, sinceritate într-o așa măsură că s-ar putea presupune că ei aveau Duhul lui Dumnezeu.”⁶³

⁵⁹ Williams, *op. cit.*, p. 115

⁶⁰ Verduin, *op. cit.*, p. 126, 127

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.*, p. 130

⁶³ Hershberger, *Recovery of the Anabaptist Vision*, p. 45

Chiar și Reformatorii admiteau aceasta. Capito mărturisește că radicalii „se feresc de viciile ofensatoare ce sunt foarte comune la poporul nostru.”⁶⁴ Predicatorii reformați din Berna observau:

*„Anabapțiștii au asemănarea unei pietăți exterioare într-un grad mult mai ridicat decât noi sau celelalte biserici care, în uniune cu noi, îl mărturisesc pe Cristos; și ei evită păcatele ofensatoare ce sunt foarte comune printre noi.”*⁶⁵

Luther recunoaște aceasta, dar încearcă să scape astfel:

*„Doctrina și viața trebuie să fie diferențiate una de cealaltă. La noi, conduita este tot atât de rea cum era și la catolici - nu ne deosebim de ei în materie de conduită. Hus și Wyclif, ce au ridicat problema conduitei, nu erau conștienți de aceasta... dar a trata doctrina înseamnă într-adevăr a lupta cu lucrurile.”*⁶⁶

Așa de clară era diferența dintre anabapțiști și ceilalți încât oricine încerca să ducă o viață curată era suspectat de a fi anabaptist. Caspar Schwenckfeld, discipol al lui Luther, care mai târziu a devenit spiritualist, afirma:

*„Sunt calomniat, atât de predicatori cât și de alții, că sunt anabaptist, la fel cum tuturor celor care trăiesc o viață creștină adevărată, pioasă, li se dă aproape peste tot acest nume.”*⁶⁷

„Bullinger însuși se plângea că ,există unii care în realitate nu sunt anabapțiști, dar și-au pronunțat aversiunea față de senzualitatea și frivolitatea lumii, prin urmare condamnând păcatul și viciul, fiind în consecință porecliți sau numiți greșit anabapțiști de persoane capricioase.’ Vasta colecție de materiale originale anabaptiste, cunoscută ca

⁶⁴ Verduin, *op. cit.*, p. 130

⁶⁵ *Ibid.*, p. 131

⁶⁶ *Ibid.*, p. 130

⁶⁷ Hershberger, *op. cit.*, p. 46-47

Täufer-Akten, care se află în curs de publicare, conține un număr de ilustrații specifice ale acestui fapt. În 1562 un anume Caspar Zacher din Wailblingen în Wittemberg a fost acuzat că ar fi fost anabaptist, dar registrele curții relatează că din moment ce acesta era un om invidios care nu se putea înțelege cu alții, și care începea deseori certuri, făcându-se de asemenea vinovat de faptul că înjura și blestema și avea asupra lui o armă, el nu a fost considerat a fi anabaptist. Pe de altă parte, în 1570, un anume Hans Jager din Vohringen în Württemberg a fost adus înaintea curții sub suspiciunea de a fi anabaptist în primul rând fiindcă nu înjura și trăia o viață ireproșabilă.”⁶⁸

Anabapțiștii erau dedicați teologiei „uceniciei”. Pentru ei, creștinul era mântuit din păcatele sale, nu în ele. Creștinul putea să cadă în păcat, dar nu putea trăi în el. Cine trăia în păcat nu era considerat a fi mântuit, indiferent cât de drept era în doctrină. Călăuzirea Duhului nu se rezuma doar la călăuzirea în doctrina adevărată, ci în aplicarea acesteia în viața de zi cu zi. Bender susține că „Marele cuvânt al Anabapțiștilor nu a fost ‚credința’, ca pentru reformatori, ci ‚urmarea’ (*nachfolge Christi*).”⁶⁹

Pentru ei, iubirea aproapelui era dovada nașterii din nou. Thomas Manz spunea din închisoare în una din ultimele sale scrieri:

„De aceea, urmându-l pe Cristos pe adevărata cale pe care El Însuși ne-a arătat-o, adevărații Săi slujitori nu trebuie să urască pe nimeni. Avem înaintea noastră această lumină a vieții și ne bucurăm să mergem pe acea cale. Dar oricine este plin de ură și invidie, oricine trădează, acuză, bate și se ceartă în mod mizerabil, nu poate fi Creștin.”⁷⁰

Acest fel de viață le-a atras simpatia și aderența multora. Wenger îl citează pe Sebastian Franck care scria în 1530:

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*, p. 43

⁷⁰ Liechty, *op. cit.*, p. 19

„S-a ridicat din litera Scripturii, independentă de bisericile de stat, o nouă sectă care a fost numită Anabapțiști... Prin impresia bună a acestei secte și chemarea lor la litera Scripturii la care ei aderau strict, și-au atras în sânul lor multe mii de inimi temătoare de Dumnezeu care aveau zel pentru Dumnezeu.”⁷¹

Harold Bender îl citează pe Franck:

„Anabapțiștii ... au câștigat în scurt timp o mare mulțime de discipoli... atrăgând multe suflete sincere care aveau râvnă pentru Dumnezeu, căci ei nu învățau altceva decât iubirea, credința, și crucea. Se arătau a fi umili, răbdători sub multă suferință; ei frâng pâinea între ei ca dovadă a unității și iubirii. Se ajută cu credincioșie unii pe alții și își spun unii altora frați... Au murit ca martiri, îndurând orice persecuție cu răbdare și umilință.”⁷²

Anabapțiștii se luptau, asemenea grupărilor disidente dinaintea lor, împotriva standardului moral mediocru comun acceptat în societate/Biserică. Din această cauză au fost identificați cu donatiștii și catarii.

Au fost acuzați în mod malițios, că se cred sfinți, fără păcat. Însă ei întotdeauna au respins perfecționismul. Menno spunea:

„Să nu credeți că ne lăudăm a fi perfecți și fără păcat. Deloc. Căci eu însumi mărturisesc că adesea rugăciunile mele sunt amestecate cu păcat și neprihănirea mea cu pângărire.”⁷³

Hubmaier răspunde aceleiași acuzații:

„Dar acuzația că ne lăudăm că nu mai putem păcătui după botez și alte asemenea lucruri, este o nedreptate monstruoasă. Fiindcă noi știm că atât înainte cât și după botez, suntem niște bieți păcătoși mizerabili, și dacă spunem

⁷¹ Hershberger, *op. cit.*, p. 175

⁷² *Ibid.*, p. 46

⁷³ Verduin, *op. cit.*, p. 124, 125

*că nu păcătuim, suntem mincinoși și adevărul nu este în noi.*⁷⁴

Urmarea lui Cristos, imitarea Lui, le aducea ură, dispreț, suferințe, persecuție și de multe ori sfârșitul tragic în mâinile călăilor. Experimentarea „**Cristosului amar**”, după cum numeau toate aceste suferințe, era pentru ei o dovadă incontestabilă a adevăratei ucenicii. Persecuția și martirajul le întăreau convingerea că ei reprezintă adevărata turmă a lui Cristos, care a profețit că urmașii Lui vor fi persecutați. Într-adevăr, mulți au murit cu o rugăciune, o cântare sau un îndemn pentru spectatori pe buze, demni și neclintiți în hotărârea de a-L urma pe Domnul lor până la capăt.

Cele trei mari tabere promovau un „creștinism” diferit nu doar în aparență, ci în esență. Catolicismul vede în primirea harului prin intermediul unei instituții sacramentale-sacerdote esența creștinismului. Protestantismul are ca esență experimentarea harului lui Dumnezeu în adâncul ființei prin credință. Pentru anabaptism, esența creștinismului este transformarea vieții prin credință, în imitarea lui Cristos. Aceste trei concepte nu se puteau amesteca.

Standardul moral anabaptist era cel găsit, prin intermediul Scripturilor, în persoana lui Isus Cristos. Ei considerau lumea catolică și protestantă ca fiind căzută în păcat și despărțită de Dumnezeu, fiind deci o piedică în încercarea lor de a se apropia cât mai mult de standardul lor. De aceea, în încercarea de a persevera spre sfințenie, Anabapțiștii promovau o separare a credinciosului de cei necredincioși. În Mărturisirea de la Schleithem, ei declarau:

„IV. Noi suntem de acord [după cum urmează] asupra separării: O separare va fi făcută de răul și de ticăloșia pe care diavolul a sădit-o în lume; în acest fel, pentru a nu avea pur și simplu părtașie cu ei [cei răi] să nu alergăm împreună cu ei spre mulțimea abominațiilor lor. Așa stau lucrurile: Din moment ce toți cei care nu umblă în ascultare față de

⁷⁴ Estep, *op. cit.*, p. 155

*credință, și nu s-au unit cu Dumnezeu așa încât să dorească să Îi împlinească voia, sunt o mare abominație înaintea lui Dumnezeu, nu este posibil ca altceva să crească sau să iasă din ei decât lucruri abominabile. Căci cu adevărat toate făpturile se găsesc în doar două clase, buni și răi, credincioși și necredincioși, întuneric și lumină, lumea și cei [care au ieșit] din lume, templul lui Dumnezeu și idolii, Cristos și Belial; și nici unul nu poate avea parte de la celălalt.*⁷⁵

Deoarece nu credeau într-o izolare a individului de restul oamenilor, doctrina separării i-a condus spre cea mai „radicală” doctrină predicată de ei, doctrina despre adunare.

4. Adunarea

După doctrina despre autoritatea Scripturilor, doctrina despre adunare reprezintă al doilea mare punct de divergență dintre tabăra anabaptistă și cea catolică și protestantă. De asemenea, această doctrină ne ajută să îi diferențiem pe anabapțiștii propriu-ziși de restul radicalilor.

1. Componenta adunării. Toate taberele recunoșteau că societatea se împărțea în oameni pioși și oameni necredincioși. Polemicile izvorau din atitudinea fiecăruia față de necredincioși. Trebuiau aceștia să fie acceptați în adunare și învățați în cadrul ei, în speranța îmbunătățirii lor? Sau adunarea trebuia să fie constituită doar din credincioși? În acest punct, existau doar două tabere, deoarece protestanții aveau aceeași poziție cu catolicii.

Pentru catolici, nu conta dacă cineva era virtuos sau nu atât timp cât își împlinea datoriile față de Biserică. Nici o îmbunătățire a vieții nu era pretinsă pentru a fi membru în

⁷⁵ Noll, *Confessions and Catechisms of the Reformation*, p. 52, 53

Biserica Romană, ea recrutându-și membri încă de la naștere.

Pentru protestanți, problema era mai delicată, deoarece ei încercau să își construiască bisericile ajutându-se de Scriptură. Aceasta arăta spre o adunare a credincioșilor în mijlocul unei societăți necredincioase. Reformatorii păreau tentați de o astfel de perspectivă, dar le era teamă să adopte o atitudine atât de radicală, căci ar fi pierdut atât susținerea autorităților, cât și cea a populației. Biserica nu era pregătită să îi dea afară pe membrii necredincioși. Societatea nu era pregătită să fie dată afară din Biserică. Au ales varianta acceptării necredincioșilor în rândurile lor – măcar pentru un timp, până vor fi învățați adevăratul creștinism, se gândea Luther. El avea chiar un proiect în care viețile membrilor să fie atent urmărite, iar cei care dovedeau că aveau o conduită creștină să fie trecuți într-un registru separat și să fie adunați aparte de restul, pentru un studiu mai atent al Scripturilor. *Ecclesiola in ecclesia*, propunea Luther. A fost însă nevoit să abandoneze proiectul, deoarece nu erau destui în rândurile sale care să întrunească condițiile...

Anabapțiștii, care construiau o adunare după modelul apostolic, susțineau că doar cei credincioși sunt candidați potriviți pentru a fi membri în adunare. Adunarea trebuia să fie păstrată curată și să se purifice în mod continuu. Aceasta a fost una din cauzele ruperii legăturilor dintre protestanți și anabapțiști și a migrării multor protestanți în tabăra radicală.

Datorită luptei lor pentru puritate, atât la nivel de individ cât și la nivel de adunare, anabapțiștii au fost identificați cu donatiștii și cu catarii, fiind mereu acuzați pe nedrept, la fel ca aceștia, de perfecționism. Justus Menius, asociatul lui Luther și unul din cei mai mari dușmani ai anabapțiștilor, spunea despre ei:

„Asemenea Donatiștilor de odinioară, ei caută să sfășie Biserica deoarece le permitem oamenilor răi să fie parte a Bisericii. Ei caută să constituie o Biserică pură, și indiferent unde aceasta are loc, ordinea publică este răsturnată în

*mod sigur, căci o Biserică pură nu este posibilă, după cum Cristos a atenționat suficient de des – de aceea trebuie să îi suportăm.*⁷⁶

Luther afirma:

*„De la începuturile Bisericii, ereticii au menținut ideea că Biserica trebuie să fie sfântă și fără păcat. Pentru că au văzut că unii din Biserică erau slujitori ai păcatului, au negat de atunci încolo că Biserica era Biserică, organizând secte... Aceasta este originea donatiștilor și a catarilor... și a anabapțiștilor din zilele noastre. Toți aceștia strigă într-un cor mânios că adevărata Biserică nu este Biserică deoarece ei văd că păcătoșii și oamenii păgâni sunt amestecați în ea, și ei s-au separat de ea... Schwärmer [fanaticii], ... arată că... prin această prea multă sfințenie ei nici nu sunt măcar Biserică, ci doar o sectă a diavolului.”*⁷⁷

Mai târziu, Calvin susține același lucru.

*„Cu mult timp în urmă erau două tipuri de eretici, catari și donatiști. Aceștia, și cei dintâi, și cei din urmă, aveau aceeași fantezie ca și visătorii contemporani când sunt în căutarea unei Biserici în care să nu fie nimic de condamnat. Ei se dezic de Creștinătate spre a nu fi pângăriți de imperfecțiunile altora... Să ne fie tuturor dovada faptului că sunt din partea diavolului cei ce, sub acoperirea râvnei pentru perfecțiune, ne îngâmfă cu mândrie și ne seduc prin ipocrizie pentru a ne determina să abandonăm tuma lui Cristos... Căci nu există iertare pentru păcate și nici o altă mântuire oriunde altundeva, Fapte 4:12 [Calvin răstălmăcește acest verset, care afirmă de fapt că nu există mântuire în afara persoanei lui Isus, nu în afara vreunei biserici]. De aceea, chiar dacă am avea o înfățișare a unei sfințenii mai mult decât angelice, dacă printr-o asemenea prezumție ajungem să ne separăm de societatea creștină, devenim diavoli.”*⁷⁸

⁷⁶ Verduin, *op. cit.*, p. 126

⁷⁷ *Ibid.*, p. 129

⁷⁸ *Ibid.*, p. 123, 124

Dezvoltând argumentele lui Luther și Calvin, ajungem la concluzii bizare: dacă trăirea unei vieți cât mai imaculate este o dovadă clară că cineva este condus de diavol, atunci și reciproca trebuie să fie valabilă: cu cât cineva ar trăi mai murdar, cu atât ar aduce o dovadă mai clară că vine de la Dumnezeu. Nu putem în acest punct să nu revenim asupra îndemnului pe care Luther îl dă lui Melachton: „*Fii păcătos! Și nu păcătuiești pe jumătate: păcătuiește de-a dreptul, până la capăt!*”

Cât de diferită este afirmația anabapțiștilor în *Mărturisirea de la Schleithem*:

„De aici ar trebui să învățăm că orice nu este unit cu Dumnezeu nostru și cu Cristos nu poate fi altceva decât o abominație pe care ar trebui să o alungăm și de care ar trebui să fugim. Prin aceasta se înțelege toate lucrările și serviciile bisericesti Catolice și Protestante, întrunirile și participarea la slujbele bisericilor lor, casele de băutură, treburile civice, jurămintele rostite în necredință și alte lucruri de acest fel, care sunt înălțate de lume, și cu toate acestea sunt îndeplinite în contradicție clară față de porunca lui Dumnezeu, în conformitate cu toată nelegiuirea care este în lume. De toate aceste lucruri noi vom fi separați și nu vom participa la ele, căci nu sunt decât o abominație, și sunt cauza pentru care noi suntem urâți înaintea lui Isus Cristos, care ne-a eliberat din sclavia cărnii și ne-a pregătit pentru slujirea lui Dumnezeu prin Duhul pe care ni l-a dat.”⁷⁹

În viziunea anabapțiștilor, adunarea adevărată era compusă doar din credincioși, Îl servea pe Cristos conform învățaturii sănătoase și se purifica în mod continuu pentru a se asemăna tot mai mult cu Capul ei.

2. Natura adunării

Catolicii afirmau că Biserica lor era singura adevărată, că era universală și vizibilă și că individul nu putea ajunge la Cristos decât prin medierea Bisericii. Istoricul Neander spune:

⁷⁹ Noll, *op.cit.*, p. 53

„Întregul punct de vedere catolic se bazează pe aceasta, că relația dintre conștiința religioasă și Cristos este făcută a depinde de medierea efectuată de Autoritatea Bisericii și astfel aceasta din urmă este făcută a fi punctul capital și fundamental.”⁸⁰

Din moment ce nu se putea ajunge la Cristos decât prin Biserică, nu putea exista mântuire în afara ei; astfel s-a dezvoltat doctrina *extra ecclesiam nulla salus* – nu există mântuire în afara bisericii.

Când Luther a fost excomunicat din Biserica catolică, percepția generală era aceea că el și-a pierdut mântuirea și accesul la Dumnezeu. El se vedea forțat să dea un răspuns bulei papale care îl excomunica, și a găsit răspunsul în vechiul argument pe care Augustin l-a adus în polemica cu donatiștii. Luther a afirmat existența unei Biserici universale invizibile, asupra căreia papa nu avea nici o putere. Interpretarea luterană a expresiei *Ecclesia Catholica* [Biserica Universală] din Crezul Apostolic a fost următoarea:

Biserica era „o comunitate de oameni răspândiți în întreaga lume, dar care sunt într-un acord în ce privește Evanghelia, care au în comun același Cristos, același Duh Sfânt, aceleași Sacramente, fie că adoptă obiceiuri identice sau diferite”⁸¹ (Neander, op. cit., p. 686).

Zwingli a dezvoltat și mai mult ideea. El învăța că Biserica este „comunitatea oamenilor legați împreună de o credință și un duh.”⁸² El face diferența între Biserica vizibilă, compusă din toți credincioșii declarați, și cea invizibilă, compusă doar din credincioșii adevărați. Calvin înțelegea că Biserica era compusă din toți aleșii care au trăit, trăiesc sau vor trăi vreodată pe pământ.

⁸⁰ Neander, *op. cit.*, p. 684

⁸¹ *Ibid.*, p. 686

⁸² *Ibid.*

Așa a apărut doctrina bisericii universale invizibile, atât de populară astăzi, dar necunoscută înainte de Reformă. Această doctrină nu a apărut în urma unei exegeze a textelor Scripturii, ci ca urmare a necesității reformatorilor de a da un răspuns doctrinei catolice a bisericii universale vizibile. Doctrina naturii invizibile și universale a adunării lui Cristos nu este o construcție scripturală, ci un subterfugiu teologic al reformatorilor, prin care au încercat să pareze atacurile venite atât din partea catolicilor, cât și din partea anabapțiștilor.

Deși vorbeau mult despre natura invizibilă a bisericii, atunci când și-au organizat bisericile, reformatorii au păstrat formula catolică. Ei au organizat masele de oameni în biserici teritoriale, compuse din toți locuitorii teritoriilor respective [*Volkskirche*]. Bisericile lor vizibile se asemănau foarte mult cu cea catolică, exceptând faptul că nu erau „universale”. În statele protestante, frontierele administrative erau și frontierele religioase. Biserica se confunda cu Statul.

Între radicali existau de asemenea opinii diferite în ce privește natura adunării. Spiritualiștii Franck și Schwenckfeld vedeau o biserică pur invizibilă, neadunată, spirituală, care nu avea nici un sacrament extern. Münzer și mai apoi anabapțiștii revoluționari identificau Adunarea cu Împărăția lui Cristos și cu Statul secular. Anabapțiștii hutteriți vedeau adunarea și comunitatea ca fiind identice, ei formând comunități închise separate de societate. Anabapțiștii evanghelici se opuneau tuturor acestor concepte.

Anabapțiștii respingeau doctrina „bisericii invizibile” (deși Hubmaier, Philips și alții fac uneori referiri la ea). Franklin H. Littell declară:

„Încuviințez din toată inima denunțarea lui Robert Friedmann a doctrinei ‚bisericii invizibile’ ca străină de Anabaptism. Această învățătură, care are ca efect și probabil ca origine atribuirea unui înțeles spiritual [nu literal] termenului, a fost, din secolul 16 până astăzi principalul tunel subteran prin care liderii Bisericilor Protestante

recunoscute au putut scăpa din locul în care insurgența lor biblică i-a condus la început.⁸³

Bender afirmă:

„Mișcarea anabaptistă originală a respins ideea unei biserici invizibile, care a fost o invenție a lui Luther, susținând că comunitatea creștină din orice loc anume este la fel de vizibilă pe cât creștinul, iar caracterul ei creștin trebuie să fie ‚vizibil’.”⁸⁴

În locul Bisericii universale invizibile și a bisericii maselor [Volkskirche, Corpus Christianum] ei puneau adunarea locală vizibilă, „adunarea credincioșilor” [Gemeinde, Corpus Christi]. Doar cei care mărturiseau credința în Isus aveau dreptul și onoarea de a fi membri în Adunarea Sa.

„Accentul anabaptismului secolului șaisprezece a fost asupra preocupării Noului Testament pentru strângerea adunării celor regenerați.”⁸⁵

Această adunare vizibilă nu putea fi decât o asocieră voluntară a credincioșilor. Anabapțiștii aveau repulsie față de utilizarea forței. Conceptul de membralitate forțată, de botez forțat (Catolicii și Protestanții practicau botezarea forțată a copiilor evreilor și a anabapțiștilor) le era complet străin. Hans Denck spunea: *„În materie de credință, totul trebuie să fie liber, voluntar și fără constrângere.”⁸⁶*

Despre Grebel și grupul său de la Zürich, Fritz Blanke spune:

„Ei au căutat o biserică liberă într-un sens dublu: o congregație liberă față de stat și bazată pe o membralitate voluntară. Acesta a fost primul țel al Anabapțiștilor.”⁸⁷

⁸³ Hershberger, *op. cit.*, p. 122, [notă]

⁸⁴ *Mennonite Encyclopedia*, capitolul Church, doctrine of.

⁸⁵ Estep, *op. cit.*, p. 182

⁸⁶ Vedder, *op. cit.*, p. 160

⁸⁷ Hershberger, *op. cit.*, p. 60

Anabapțiștii au urmat principiul nou testamentar, construind adunări independente, compuse doar din credincioși, care se asociau voluntar în jurul a trei mari scopuri comune: închinarea înaintea lui Dumnezeu, slujirea reciprocă și continuarea lucrării începute de Cristos.

5. Botezul

De la practica radicală a botezării la vârstă adultă, chiar și a celor ce au fost botezați în pruncie, se trage numele de anabaptist, adică re-botezător. Mulți istorici consideră că doctrina principală care i-a marcat pe anabapțiști ca diferiți de catolici, protestanți și de restul grupărilor radicale a fost doctrina botezului.⁸⁸ Dar doctrina botezului deriva din cea a adunării și era secundară acesteia ca importanță.

Acest fapt îl observă și Schaff, când afirmă că

„Radicalismul [în Elveția] a fost identic cu mișcarea Anabaptistă, dar problema botezului a fost secundară. Implica o întreagă reconstruire a Bisericii și a ordinii sociale.”⁸⁹

Același lucru îl susține și Blanke:

„Adevăratul lor interes nu era în botez, ci în biserică... Botezul credincioșilor nu era decât cea mai izbitoare manifestare externă a acestui nou fel de biserică.”⁹⁰

⁸⁸ Bender, însă, consideră ca punct culminant ucenicia, iar Estep, adunarea. Opinia mea este că atitudinea lor față de Scripturi a fost caracteristica lor fundamentală. Acceptarea autorității supreme a Scripturii și interpretarea ei literală a dus logic la toate celelalte diferențe. Dacă reformatorii ar fi aplicat total, nu doar parțial, principiul *Sola Scriptura* – așa cum au început să o facă în prima parte a lucrării lor – aceștia ar fi ajuns la poziții cel puțin asemănătoare cu cele susținute de anabapțiști.

⁸⁹ Schaff, *op. cit.*, p. 56

⁹⁰ Hershberger, *op. cit.*, p. 60

Anabapțiștii au înțeles că fără un botez nou testamentar nu se putea ajunge la adunarea nou testamentară după care tânjeau. Iată, deci, cauza pentru care puneau așa mare preț pe botez.

Botezul practicat de Biserica catolică era cel al pruncilor. Era asociat cu mântuirea, deoarece se afirma că oferă har participantului. Botezul însemna încadrarea candidatului atât în Biserică cât și în societate. Clerul catolic își aroga dreptul de a fi unicul administrator autorizat al botezului creștin. În Conciliul de la Trent, care marca tactica Contra-Reformei, canoanele referitoare la sacramentul botezului afirmă:

„3. Oricine va afirma că adevărata doctrină a sacramentului botezului nu este în Biserica Romană, care este mama și stăpâna tuturor bisericilor: să fie blestemat.”

„5. Oricine va afirma că botezul este indiferent – adică – nu este necesar pentru mântuire – să fie blestemat.”⁹¹

Protestanții au eliminat ritualurile inutile, saliva, sarea și uleiul, însă au păstrat practica. Deși puțini îi dădeau valențe mântuitoare, cei care se opuneau botezului pruncilor erau acuzați de protestanți că predică pierzania pruncilor care mureau înainte de a ajunge la maturitate, ceea ce demonstrează că tabăra protestantă a păstrat, conștient sau nu, legătura dintre botez și mântuire.

Pentru luterani, botezul era pecetea credinței, un sacrament prin intermediul căruia se primea har.⁹² Mărturisirea de credință luterană de la Augsburg afirmă la Articolul IX:

„Despre Botez învățăm că este necesar, și că se oferă har prin el. Copiii de asemenea trebuie să fie botezați, căci în botez ei sunt oferți lui Dumnezeu și devin plăcuți Lui.

⁹¹ J. M. Cramp, *History of the Council of Trent*, p. 129

⁹² Neander, *op. cit.*, p. 688

*Datorită acestui fapt, Anabapțiștii, care învață că botezul pruncilor nu este drept, sunt respinși.*⁹³

Zwingli nu vedea botezul pruncilor ca având rol mântuitor, ci mai degrabă ca un semn al noului legământ, continuarea circumciziei din vechiul legământ, și făcea aluzie la pasajul din *1 Corinteni*, 7:14, în care Pavel discută sfințenia copiilor credincioșilor.

Anabapțiștii îi cereau lui Zwingli să aducă dovezi scripturale în favoarea botezului pruncilor. Hubmaier i-a scris:

*„Ai spus în opoziție față de Faber⁹⁴ că tot adevărul este clar revelat în Cuvântul lui Dumnezeu. Acum, dacă botezul pruncilor este un adevăr, arată-ne scriptura în care se găsește. Dacă nu o faci, vicarul se va plânga că ai folosit împotriva lui o sabie pe care acum o pui deoparte.”*⁹⁵

În cartea scrisă împotriva Anabapțiștilor, *Despre Botezare, Rebotzare și botezarea pruncilor* (1525), Zwingli a încercat să aducă dovezile cerute. Hermeneutica lui, însă, i-a făcut pe mulți să privească cu îndoială spre argumentele sale. Iată un exemplu:

„În Matei 3 citim: ‚În acele zile a venit Ioan Botezătorul, predicând în pustia Iudeii,‘ etc. Iar aici ei [Anabapțiștii] strigă: Nu vedeți că Ioan a predicat înainte să boteze? Noi nu doar vedem aceasta, ci admitem deschis. Și noi înșine urmărim aceeași practică, căci noi nu permitem pruncilor să fie aduși la botez decât după ce părinții au fost învățați mai întâi... Noi mărturisim cu convingere că Ioan a învățat întâi și apoi a botezat. Dar nu se poate nega că odată ce ascultătorii săi au fost învățați, ei și-au botezat de asemenea și copiii neînvățați, adică, i-au dedicat lui Dumnezeu în botez... Chiar dacă au fost prezenți copii și ei au fost botezați – și nu putem dovedi aceasta în mod absolut – încă ar fi adevărat

⁹³ Noll, *op. cit.*, p. 90

⁹⁴ Faber era vicarul general al episcopului de Konstanz.

⁹⁵ Haskell, *op. cit.*, p. 101

*că oamenii și-au mărturisit păcatele, căci toți cei care au putut și au fost suficient de luminați să își mărturisească păcatele, au făcut-o, fără îndoială.*⁹⁶

Concluziile lui Zwingli sunt total inconsecvente cu textele Scripturii pe care încerca să le exegeteze. În *Evanghelia după Matei*, capitolul 3 citim că Ioan Botezătorul boteza doar pe cei ce își mărturiseau păcatele, se întorceau de la ele și arătau o viață schimbată. Botezul era strict legat de credința în mesajul predicat de el, de aceea copiii nu puteau fi botezați. Faptul că reformatorii apelau la astfel de inconsecvențe evidente arată dificultatea și chiar frustrarea cu care își apărau pozițiile în fața anabapțiștilor și totodată arată faptul că ei, reformatorii, nu erau întru totul dedicați principiului *Sola Scriptura*, din moment ce, în loc de a crede și a aplica sensurile normale, naturale ale textelor Scripturii, ei forțau interpretări care frizau absurdul, doar pentru a-și menține pozițiile.

Pentru a scăpa de problema re-botezării ucenicilor din Efes din *Faptele Apostolilor*, capitolul 19, Zwingli inventează un nou înțeles pentru botez:

*„Atunci Pavel a spus: ‘În ce ați fost botezați?’ adică, în ce ați fost instruiți? După cum vom vedea mai târziu. Ei au răspuns că au fost instruiți în botezul, adică în învățătura lui Ioan.*⁹⁷

Replica lui Hubmaier nu s-a lăsat așteptată. I-a răspuns lui Zwingli prin *Botezul creștin al credincioșilor*, tratat considerat a fi una din cele mai bune apologii pentru botezul credincioșilor scrise vreodată.

„Fiecare creștin pios poate vedea și înțelege că acela care vrea să se curețe cu apă trebuie înainte să aibă o bună înțelegere a Cuvântului lui Dumnezeu, și o conștiință bună față de Dumnezeu; adică trebuie să fie sigur că are un Dumnezeu bun și plin de har, prin mijlocirea lui Cristos...

⁹⁶ Bromiley, *op. cit.*, p. 146, 147

⁹⁷ *Ibid*, p. 173

De aceea nu botezul în apă este ceea ce curăță sufletul, ci ,da-ul' unei conștiințe bune față de Dumnezeu, dată în interior de credință.

De aceea botezul în apă este numit un botez in Remissionem Peccatorum (Fapte, al doilea capitol), adică, pentru iertarea păcatelor. Nu că prin el păcatele sunt iertate, ci prin virtutea ,da-ului' interior, pe care omul îl mărturisește în exterior în supunerea față de botezul în apă, spunând că el crede și este sigur în inima sa că păcatele sale sunt iertate prin Isus Cristos.⁹⁸

Protestanții erau, din nou, într-o poziție delicată. Se aflau între ciocan și nicovală. Catolicii admiteau deschis că Scriptura nu oferă fundament pentru botezul pruncilor. Pentru ei, nici nu era nevoie. Ei își bazau argumentația pe Tradiție.

Anabapțiștii susțineau și ei că Scriptura nu oferă fundament. Bazându-se doar pe Scriptură, respingând Tradiția, ei respingeau complet botezul pruncilor.

La început, Protestanții înclinau spre a-l respinge și ei. Zwingli se plângea la începutul carierei sale:

„Nimic nu mă întristează mai mult în prezent decât faptul că trebuie să botez copii, căci știu că aceasta nu trebuie făcut.” „Nu mă ating de botez, nu mă voi referi la el nici ca fiind corect, și nici greșit; dacă ar fi să botezăm după cum a stabilit Cristos,, atunci n-am boteza pe nimeni decât dacă împlinește anii în care sp aibă discernământ; căci nu găsesc nicăieri scris nimic ce să susțină botezul celor mici.”⁹⁹

Anabapțiștii nu au ezitat să îi aducă mai târziu aminte lui Zwingli de această poziție. Hubmaier îi scria:

„Obişnuiai să împărtăşeşti aceleaşi idei, scriai şi predicaai aceste lucruri în mod deschis de la amvon şi multe sute de oameni le-au auzit din gura ta. Dar acum, toţi cei ce susţin aceasta despre tine sunt numiţi mincinoşi. Da, spui cu tărie

⁹⁸ Estep, *op. cit.*, p. 59

⁹⁹ Verduin, *op. cit.*, p. 236

că nici una din aceste idei nu ți-a trecut prin minte și nici nu a fost rostită, lucruri despre care voi păstra tăcerea acum.¹⁰⁰

Răspunzându-i lui Hubmaier, Zwingli admite ezitant,

„Pentru un timp eu însumi am fost înșelat de această eroare și am crezut că este mai bine să nu botez copiii până nu au ajuns la anii de discernământ. Dar nu eram atât de dogmatic în această opinie încât să iau calea unora de astăzi, care deși sunt mult prea tineri și neexperimentați în această problemă, susțin și afirmă nechibzuit că botezul pruncilor derivă din papalitate sau de la diavolul sau ceva la fel de lipsit de sens.”¹⁰¹

Ceea ce Zwingli numește „eroare” este tocmai învățătura clară a Scripturii, botezul ca semn al credinței. „Înșelarea” la care se referă este credința sa sinceră în *Sola Scriptura*, la început, înainte de a se compromite. Este dureros de trist faptul că sinceritatea și zelul cu care apăruse autoritatea Scripturii a ajuns să le numească „înșelare” și „eroare”. Aceasta este încă o dovadă a marii diferențe între prima fază a Reformei, când liderii ei erau dedicați Scripturii, și a doua fază, după compromisul cu Statul și cu Tradiția.

Protestanții au ales să păstreze botezul pruncilor, dar între ei existau opinii diferite în privința efectelor ritului.

„...ei au unit anumite beneficii invizibile cu botezul: unii presupuneau că este o curățare fizică de păcat; alții, o transmitere a unor calități morale; și alții o pecete sau semn al unui contract între Dumnezeuul Atotputernic și credinciosul și copiii credinciosului; sau, cum se exprimau ei prin figura evreiască, sămânța celor evlavioși, insinuând că evlavia, și declarând direct că păcatul, erau ambele propagate prin generarea naturală.”¹⁰²

¹⁰⁰ Verduin, *op. cit.*, p. 238

¹⁰¹ Bromiley, *op. cit.* p. 139

¹⁰² Robinson, *The History of Baptism*, p. 478

Protestanții se vedeau obligați să justifice cu Scriptura practicarea botezului pruncilor. După ce argumentele lor au eșuat, reformatorii și-au trădat poziția *Sola Scriptura*. Este surprinzător să îl ascultăm pe acel Luther ce striga odată „*Numai Scriptura!*”, susținând mai târziu autoritatea Tradiției:

„Nu există dovezi suficiente din Scriptură că cineva trebuie să justifice introducerea botezului copiilor mici în timpul creștinilor dintâi după perioada apostolică... Dar ce este indiscutabil e că nimeni nu trebuie să se aventureze să respingă cu bună știință sau să abandoneze botezul copiilor mici care a fost practicat de atât de mult timp.”¹⁰³

Oecolampadius le striga Anabapțiștilor în termeni total ne-protestanți,

„Știu foarte bine că voi continuați să strigați ‚Scriptură! Scriptură!’ în timp ce vociferați cerând cuvinte clare pentru a ne demonstra dreptatea... Dar dacă Scriptura ne învață toate lucrurile, atunci n-ar mai fi nevoie ca ungera să ne învețe toate lucrurile.”¹⁰⁴

Melanchton a apărat botezul pruncilor cu Tradiția.¹⁰⁵ Zwingli a adus împotriva anabapțiștilor argumentul tăcerii Scripturii, afirmând că Scriptura nu interzice în cuvinte clare botezarea pruncilor. Hubmaier, în numele anabapțiștilor, îi răspunde într-un pasaj plin de umor sarcastic:

„Este destul de clar pentru cel care ochi să vadă, dar nu este exprimat în aceste cuvinte, literal, ‚nu botezați pruncii’. Poate atunci cineva să îi boteze? La aceasta, eu răspund: ‚dacă da, eu îmi pot boteza câinele sau măgarul, sau pot circumcide fete... Îmi pot face idoli din Sf. Pavel sau Sf. Petru, pot aduce pruncii la Cina Domnului, pot binecuvânta ramuri de palmier, legume, sare, pământuri sau ape, pot vinde Mesa ca jertfă. Căci nicăieri nu se spune în cuvinte exprese că noi nu trebuie să facem aceste lucruri.”¹⁰⁶

¹⁰³ Verduin, *op. cit.*, p. 242

¹⁰⁴ *Ibid.*, p. 243

¹⁰⁵ Neander, *op. cit.*, p. 693

¹⁰⁶ Estep, *op. cit.*, p. 60

Pentru anabapțiști, botezul era ușa de intrare în adunarea credincioșilor. Hubmaier a spus:

„Unde nu există botezul în apă, acolo nu există Adunare, nu există frate, nici soră, nici disciplina frățească, excludere sau restaurare... Primind botezul, candidatul mărturisește public că... s-a supus fraților și surorilor sale... adică Adunării.”¹⁰⁷

Mărturisirea Schleithem afirmă:

„I. Observați în privința botezului: Botezul va fi acordat tuturor celor care au învățat pocăința și îmbunătățirea vieții, și care cred cu adevărat că păcatele lor sunt îndepărtate de Cristos, și tuturor aceluia care umblă în învierea lui Isus Cristos și doresc să fie îngropați împreună cu el în moarte, pentru a fi înviați împreună cu El, și tuturor celor care cu această semnificație ni-l cer [botezul] și îl pretind pentru ei înșiși. Aceasta exclude orice botez al pruncilor, cea mai mare și principala abominație a Papei. În aceasta aveți temelia și mărturia apostolilor. Matei 28, Marcu 16, Fapte 2, 8, 16, 19. Aceasta dorim să susținem simplu, dar ferm și cu siguranță.”¹⁰⁸

Înțelegând biserica drept adunarea celor credincioși și botezul ca ușă de intrare în adunare, pruncii nu puteau fi considerați a fi candidați potriviți pentru acest act. Anabapțiștii nu găseau nici o aluzie de botezare a pruncilor în Scripturi, de aceea o condamnau ca o invenție a diavolului. Nu asociau mântuirea cu botezul, de aceea nu credeau, așa cum erau acuzați, că pruncii care mor nebotezați vor ajunge în iad. Unii credeau că pruncii care mor merg în rai. Hubmaier lăsa copiii care mureau

„...în mâinile unui Tată plin de har”; „În mâinile Sale îi încredințez.” „Facă-se voia Lui. Și aici las problema. Fără voia Lui, nu m-ar ajuta cu nimic să fiu botezat de o mie de ori. Căci apa nu mântuiește.”¹⁰⁹

¹⁰⁷ *Ibid.*, p. 60

¹⁰⁸ Noll, *op. cit.*, p. 51, 52

¹⁰⁹ Estep, *op. cit.*, p. 158, 159

Într-adevăr, toți anabapțiștii insistau asupra acestui adevăr. „Apa nu mântuiește”. „A nu fi botezat nu te condamnă... Dar a nu crede, aceasta condamnă”, spunea Hubmaier.¹¹⁰ Anabapțiștii insistau că botezul este un semn al credinței existente, „da-ul” lui Hubmaier față de învățătura lui Dumnezeu. Pentru ei, botezul era o promisiune față de Dumnezeu și față de adunarea în care intrau, că vor trăi în ascultare față de Cuvintele lui Dumnezeu până la capătul vieții.

Dar Luther striga:

„Cum ar putea fi botezul insultat și disprețuit în mod mai grav decât atunci când spunem că botezul efectuat unui om necredincios nu este botezul cel bun și autentic!... Ce, este considerat botezul ineficient din cauza necredinței mele? ... Ce doctrină mai blasfematoare și mai ofensatoare putea diavolul să inventeze și să predice? Cu toate acestea, Anabapțiștii și Rotengeister [făuritorii de partide] sunt afundați până peste cap în această învățătură. Eu afirm următoarele: Uite un evreu ce acceptă botezul, ceea ce se întâmplă destul de des, dar nu crede: să spunem atunci că acesta nu a fost botezul adevărat, deoarece el nu a crezut? Doar un nebun ar crede aceasta, ba chiar ar huli și dezonora pe Dumnezeu pe deasupra..”¹¹¹

Când menționează botezul evreilor necredincioși, Luther se referă la botezurile forțate ale evreilor, atunci când aceștia erau constrânși prin forță să primească botezul „creștin”. Așadar, a primi botezul în urma unei convingeri și credințe interioare, pe deplin conștient de acest act, înseamnă, în viziunea lui Luther, o pângărire și o dizgrațiere cumplită a botezului, înseamnă a fi nebun și blasfemator. Pe de altă parte, a boteza necredincioșii sub amenințări cu confiscarea bunurilor, exilul sau chiar moartea înseamnă a administra botezul biblic. Oare așa au botezat Cristos și apostolii Săi în vremea Noului Testament? Nu este nevoie

¹¹⁰ Estep, *op. cit.*, p. 158

¹¹¹ Verduin, *op. cit.*, p. 239

de mai mult decât o simplă citire a Noului Testament pentru a ne da seama că acesta aprobă ceea ce Luther numește blasfemie și că tocmai cuvintele marelui Reformator sunt o blasfemie și o dizgrațiere a caracterului lui Dumnezeu.

Anabapțiștii vedeau că, odată cu impunerea acestui botez prin lege, se schimba drastic natura adunării. Aceasta nu mai era adunarea celor credincioși într-o societate necredincioasă, ci o instituție care cuprindea întreaga societate, credincioși și necredincioși. Grâul și neghina din pilda lui Isus nu mai reprezenta adunarea (grâul) și societatea (neghina), ci credincioșii și necredincioșii în Biserica-societate. Botezul pruncilor devenea un semn nu doar al apartenenței la Biserică, ci la societate. A-l respinge însemna a respinge ordinea socială. Grebel și Manz știau bine acest lucru. Grebel afirma că ordinea medievală „nu poate fi distrusă cu nimic așa de eficient ca și cu încetarea botezului copiilor mici.”¹¹²

Un anabaptist, Hans Seckler spunea, „Botezul pruncilor este un stâlp pe care se sprijină ordinea papală și atâta timp cât nu este dărâmat nu poate exista nici o congregație creștină.”¹¹³ Anabapțiștii identificau și protestantismul cu această ordine, numind doctrina reformată semi-papalitate.

În gândirea protestantă, Biserica și Statul erau una. Pentru ei, dărâmarea din temelii a Bisericii însemna și dărâmarea ordinii sociale. „Ei nu vor să audă de botezul pruncilor, nici să îl permită; dar aceasta va aduce în final sfârșitul conducerii sociale”, spunea un funcționar public.¹¹⁴

Pentru anabapțiști, adunarea era o facțiune a societății, iar botezul era semnul care făcea distincția între credincioși și necredincioși.

¹¹²Verduin, op. cit., p. 244

¹¹³*Ibid.*

¹¹⁴*Ibid.*

Modul în care era practicat botezul de anabapțiști a cauzat multă polemică. Istoricii protestanți afirmă că nu exista un mod anumit prescris, că anabapțiștii insistau asupra candidatului, nu asupra unui mod anume, deci este posibil să fi privit cu indiferență spre modul administrării (stropire, turnare sau imersie), la fel ca reformatorii.

Menoniții practică turnarea de apă, iar istoricii menoniți sunt tentați să privească imersia ca fiind o excepție de la regula generală. Bapțiștii practică exclusiv imersia, iar istoricii bapțiști încearcă să dovedească faptul că doar acest mod era practicat. Ce ne învață istoria?

După ce grupul lui Grebel s-a separat de Zwingli în 17 ianuarie 1525, ei s-au întâlnit la Zollikon, un sat de lângă Zürich, practicând acolo botezul credinciosului, cel mai probabil în 21 ianuarie, noaptea. O cronică anonimă a cărei scriere a început în jurul anilor 1560, numită Marea Cronică a Fraților Hutteriți, cunoscută și sub denumirea de Cronică Moraviană, menționează că Blaurock a fost botezat de Grebel prin turnare de apă, iar la rândul său, Grebel i-a botezat la fel pe cei prezenți. Acuratețea relatării a fost îndelung dezbătută. Relatarea a fost scrisă la aproximativ patruzeci de ani după eveniment și are ca sursă cel mai probabil tradiția orală. Trebuie de asemenea observat că relatarea nu este conferită de curentul principal al Anabapțiștilor evanghelici, ci de o ramură a lor cu care colaborarea era restrânsă. Nu ne-a rămas nici o mărturie directă a vreunei persoane implicate în acel eveniment.

Știm însă sigur că la o lună după acest eveniment în care Grebel ar fi fost botezat prin turnare – dacă luăm relatarea Cronicii ca validă – acesta se găsea în cantonul St. Gall, predicând și învățând imersia adulților pe baza mărturisirii credinței ca fiind singurul botez valid. Kessler, predicatorul reformat din St. Gall și adversarul lui Grebel, relatează în lucrarea sa, *Sabbata*, despre un anume

„Wolfgang Ulimann, care, fiind învățat de Laurenz Hochrutiner împotriva botezului pruncilor, l-a întâlnit, într-o călătorie spre Schaffhausen, pe Conrad Grebel, și a ajuns prin el la o atâț de înaltă cunoștință despre Anabaptism, încât nu a vrut a fi udat dintr-o cană cu apă, ci, complet dezbrăcat de haine și gol, a fost afundat [literal: tras sub apă și acoperit] de Grebel în largul Rinului.”¹¹⁵

Trebuie notat că nuditatea nu făcea parte din rit, așa cum au fost acuzați în mod malițios. A fost practică, însă, în cazuri izolate, când botezurile erau făcute în râuri, iar candidații nu aveau haine de schimb. Atunci când botezurile se efectuau în spații special amenajate, erau pregătite și haine pentru botez.¹¹⁶

Afundarea este numită aici „cunoștință înaltă despre Anabaptism”. În această cunoștință, ei respingeau stropirea și turnarea. Nu cunoștința anterioară a lui Ulimann l-a determinat să nu accepte să fie botezat prin turnare, ci cunoștința pe care a primit-o de la Grebel. Ar fi cel puțin ciudat ca Grebel să respingă în mod autoritar în februarie ceea ce a practicat în ianuarie.

Mai mult, botezul lui Ulimann a avut loc iarna. Luând în considerare teama omului medieval de apa rece, dacă ei ar fi considerat ca lipsit de importanță modul botezului, ar fi ales orice alt mod în afară de afundarea în apele reci ale Rinului. De aceea, ne îndoim că Grebel a fost botezat prin turnare.

Istoricul elvețian Arx scrie despre botezul practicat de Grebel la St. Gall:

¹¹⁵ Kessler, *Sabbata*, vol. I, p. 266

¹¹⁶ Christian îl citează pe călugărul Clemens Sender, un contemporan al acelor evenimente. Acesta declară: *„În Augsburg, în 1527, în grădinile caselor, bărbați și femei, servitori și stăpâni, bogați și săraci, mai mult de o mie o sută dintre ei au fost rebotezați. Se îmbrăcau în haine speciale în care să fie botezați, căci baptistierele le aveau în case, acolo unde un număr de haine erau întotdeauna pregătite.* (Christian, *op. cit.*, p. 127)

„Ei [Grebel și Hochrutiner] au căutat să îi convingă pe toți să se lase botezați încă o dată și au predicat în St. Gallen sub teii din Multerthore, pe câmpuri și în păduri. Ei au avut așa succes, încât oamenii din teritoriul St. Gall, din Appenzell și din Toggenburg au roit spre orașul St. Gall întrebând de baptisteriu și lăsându-se botezați acolo. Numărul convertiților a ajuns atât de mare încât mulțimea candidaților pentru botez nu mai încăpea în baptisteriu, iar ei au fost nevoiți să folosească apele râului Sitter; spre care, în zilele de duminică, cei care doreau botezul mergeau în număr la fel de mare, marșul lor în procesiune făcându-și imediat observați.”¹¹⁷

Aceste evenimente au avut loc în luna martie. Christian oferă următoarea mărturie:

„Augustus Naef, Secretar al Conciliului din St. Gall, într-o lucrare publicată în 1850, menționează succesul mișcării Baptiste. El spune: „Ei botezau pe cei care au crezut la fel ca ei în râuri și lacuri, într-un butoi mare de lemn în Piața Măcelarului înaintea unei mari mulțimi.”¹¹⁸

Zwingli de asemenea depune mărturie în favoarea aprofundării ca practică a anabapțiștilor, când le răspunde sarcastic: „Veste bună! Să mergem cu toții să plonjăm în Limmat!”¹¹⁹ Citându-l pe Manz, care vorbea despre botez ca o „intrare sub [apă]”, Zwingli a afirmat: „Fie ca cel ce vorbește de scufundare, să fie scufundat.”¹²⁰ Cuvintele lui au inspirat legea dată de magistrați, „Qui mersus fuerit mergatur”, „cine afundă va fi afundat”, sub care Manz a pierit înecat în apele Limmat-ului.¹²¹

În landurile germane sudice, imersia era modul practicat de anabapțiști.

¹¹⁷ Arx, *Geschichten des Kantons St. Gallen*, vol. 2, p. 501

¹¹⁸ Christian, *op. cit.*, p. 119

¹¹⁹ Verduin, *op. cit.*, p. 258

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Christian, *op. cit.*, p. 122

„Liderii Anabapțiști, Hubmaier, Denck, Hätzer, Hut, au apărut de asemenea în Augsburg și au adunat o congregație de o mie o sută de membri. Ei botezau prin afundare. Rhegius a întăritat pe magistrat împotriva lor: liderii au fost aruncați în închisoare, iar unii executați.”¹²²

Jarrel citează definiția pe care o dă Hubmaier botezului în *Despre botezul creștin al credincioșilor*:

„A boteza în apă înseamnă a acoperi mărturisitorul păcatelor sale în apă externă, conform poruncii divine și a-l înscrie în numărul celor separați pe baza propriei mărturisiri și dorințe.”¹²³

Menno Simons, ai cărui urmași practică astăzi turnarea de apă la botez, spune:

„după ce vom căuta cu cea mai mare stăruință, nu vom găsi un alt botez în afară de afundarea în apă [doopsel inden water] care să fie primit de Dumnezeu și susținut în Cuvântul Său.”¹²⁴

Deși protestanții priveau cu indiferență înspre mod, imersia era preferată chiar și între ei. Luther o prescria pentru serviciul de botezare iar Zwingli scria despre înțelesul cuvântului botez: „În primul rând este folosit pentru afundarea în apă prin care suntem dedicați individual vieții creștine.”¹²⁵

Mărturisirea de la Schleithem nu menționează modul botezului, dar nu fiindcă anabapțiștii îl priveau cu indiferență, ci fiindcă opoziția pe care o întâmpinau nu se datora acestui punct.

Botezul era atât de important pentru anabapțiști datorită înțelesului său.

„Botezul unui credincios este un simbol al scufundării în moartea lui Cristos și al învierii („nașterii din nou”) în învierea

¹²² Schaff, *op. cit.*, vol. VII, p. 377

¹²³ Jarrel, *op. cit.*, p. 200

¹²⁴ Robinson, *op. cit.*, p. 499

¹²⁵ Bromiley, *op. cit.*, p. 132

*Sa. Nimeni nu poate intra în Împărăție dacă nu a fost născut din nou (Ioan 3:3), iar acesta era evenimentul spiritual simbolizat de botezul în apă în comunitate.*¹²⁶

Imersia era singurul mod care putea simboliza corect „scufundarea în moartea lui Cristos” și aducerea la viață în învierea Sa. Nici turnarea, nici stropirea cu apă nu simbolizează exact evenimentul spiritual portretizat de botez.

Dovezile în favoarea imersiei sunt copleșitoare. Dacă au existat într-adevăr excepții de la regula botezului prin imersie, acestea au fost sporadice și s-au datorat perioadei de tranziție de la catolicism sau protestantism la anabaptism al persoanelor implicate.

Anabapțiștii considerau că doar adulții sunt candidați potriviți pentru botez, din moment ce se cerea o anumită înțelegere a responsabilităților unui creștin; ei învățau că apa este doar un simbol al spălării și curățirii interioare; considerau imersia ca fiind ilustrația potrivită a lucrării interioare a Duhului Sfânt în regenerare; ei credeau că doar adunările lor botezau corect și îndeplineau lucrarea lui Cristos.

6. Disciplina în adunare

Disciplina în adunare reprezenta un alt punct important în care anabapțiștii difereau de oponenții lor. În timpul acela, disciplina era o particularitate anabaptistă, ei fiind singurii care o practicau după modelul nou testamentar.

Biserica catolică nu practica decât excomunicarea, prin care înțelegea pierderea mântuirii. Nu exista o purificare morală în rândurile ei, ci doar una doctrinară. Ereticii erau confrunțați cu dogma, iar dacă nu se conformau, erau condamnați la moarte, pedeapsă care a fost de cele mai

¹²⁶ Littell, *op. cit.*, p. 84

multe ori executată. Nimeni nu a fost ars însă pentru că a fost depravat și imoral.

Problema disciplinei între protestanți se aseamăna cu cea din tabăra catolică, deși reformatorii doreau o îmbunătățire a moralității. Dar, păstrând viziunea sacrală a societății, nu puteau exclude pe cineva din biserică decât dacă îl excludeau și din societate. Prin urmare, au decis să încerce să corecteze acest neajuns din interior, dar eșecul lor este arhi-cunoscut.

Adunarea credincioșilor era, în viziunea anabaptistă, reprezentanta lui Cristos în lume, și de aceea trebuia păstrată curată. Pentru păstrarea purității, ei au recurs la modelul nou testamentar din *Evanghelia după Matei*, capitolul 18. Oricine trăia în păcat sau devia de la credința biblică era întâi învățat, iar dacă nu se schimba, era exclus, „lăsat în pace”, cum spunea Grebel. Excluderea era necesară pentru perseverența spre sfințenie la nivel de membru și pentru o conducere spirituală și scripturală la nivel de adunare.

Mărturisirea de la Schleithem afirmă:

„II. Noi suntem de acord în privința excluderii după cum urmează: Se va recurge la excludere față de toți cei care s-au dat pe ei înșiși Domnului, să umble în poruncile Lui, și față de toți cei care au fost botezați în trupul lui Cristos și care sunt numiți frați și surori, și care totuși au alunecat uneori în eroare și păcat, fiind din neglijență biruiți. Acela [care a fost biruit] va fi muștrat de două ori în secret iar a treia oară disciplinat sau exclus public conform poruncii lui Cristos (Mat. 18). Dar aceasta se va face conform rânduielii Duhului (Mat. 5) înainte de frângerea pâinii, așa încât să putem frânge și mânca o singură pâine, într-un singur gând și o singură dragoste, și să bem dintr-o singură cupă.”¹²⁷

Practica excluderii sau disciplinei aruncă o lumină suplimentară asupra concepției anabaptiste despre adunare.

¹²⁷ Noll, *op. cit.*, p. 52

În primul rând, o astfel de practică arată că anabapțiștii nu considerau adunarea doar ca o comuniune a credincioșilor, în care să existe vaste diferențe doctrinare și practice. Pentru ei, adunarea era un trup a cărui unitate și puritate era păzită de o disciplină strictă. Acesta a fost scopul principal al disciplinei.

Scopul secundar al disciplinei era acela al îndreptării celui exclus. Nu se urmărea răzbunarea comunității pe cel căzut în păcat, ci restaurarea lui, ajutorarea acestuia să se întoarcă la comuniunea adunării, pe care a pierdut-o prin excludere.

Mai târziu, între menoniții olandezi, excluderea a ajuns să afecteze nu doar relația celui exclus cu adunarea, ci și cu familia și cunoscuții. Se spunea că celui exclus nu trebuia să i se spună nici o vorbă îngăduitoare, să nu i se arunce nici o privire compătimitoare până nu se căiește și se întoarce. Aceasta, însă, nu a fost practica generală a anabapțiștilor.

Disciplinarea se făcea public, de întreaga adunare, ce acționa democratic. Hubmaier spunea: „*Primind botezul, candidatul mărturisește public că... s-a supus fraților și surorilor sale ... adică, Bisericii.*”¹²⁸

Articolul privitor la disciplină din Mărturisirea de la Schleithem continuă astfel:

*„În perfecțiunea lui Cristos [în adunare], totuși, doar excluderea este folosită pentru avertizare și pentru excomunicarea celui care a păcătuit, fără ca trupul să fie omorât – doar avertizarea și porunca de a nu mai păcătui.”*¹²⁹

Disciplina în adunare a fost una din particularitățile anabaptiste care i-a păzit de păcate grele, și i-a ajutat să trăiască o viață virtuoasă, invidiată chiar de dușmanii lor, ai căror biserici nu au atins niciodată standardul moral al anabapțiștilor.

¹²⁸ Estep, *op. cit.*, p. 60

¹²⁹ Noll, *op. cit.*, p. 54

7. Cina Domnului

Pentru catolici, în Euharistie, sau Mesă, preotul Îl sacrifica în mod perpetuu pe Cristos. Sub medierea sacerdotului – și numai a lui, pâinea sau ostia și vinul se transformă miraculos în trupul și sângele lui Cristos. Această dogmă poartă numele de *transsubstanțiere*. Congregația nu are acces decât la „trupul” Său, „sângele” fiind consumat numai de preot. Mesa era considerată un sacrament, adică se afirma că participarea la ritual conferea har mântuitor. Era unul din cele mai importante rituri, deoarece coagula în jurul ei întreaga societate, a cărei granițe se confundau cu cele ale Bisericii.

Luther a respins doctrina transsubstanțierii, dar proclama o prezență literală a lui Cristos alături de elemente. Această doctrină se numește *consubstanțiere*.

„La fel cum într-un fier înroșit focul și metalul nu își pierd identitatea, a explicat el [Luther], așa este și Cristos în, cu și sub elementele euharistiei. Sau, la fel cum Dumnezeu și omul au devenit una în Cristos, tot așa elementele și trupul lui Cristos devin una, totuși, amândouă reținându-și esența distinctă.”¹³⁰

Zwingli respingea atât transsubstanțierea catolică, cât și consubstanțierea luterană, acesta fiind unul din punctele de doctrină datorită cărora luteranii și zwinglienii nu au colaborat. Pentru Zwingli și pentru reformatorii elvețieni, Cina nu reprezenta decât un simbol, o comemorare a jertfirii lui Cristos.

Aceasta a fost una din doctrinele cu care Zwingli și-a început Reforma. Una din tezele pe care Zwingli și partizanii săi, printre care se numărau și Hubmaier, Grebel și Manz la acea vreme, le-au apărât în disputa din octombrie 1523 a fost următoarea:

¹³⁰Loewen, *Luther and the Radicals*, p. 41

„18. Hristos, care s-a oferit pe Sine o dată ca jertfă, este pentru veșnicie o jertfă perpetuă și suficientă pentru păcatele tuturor credincioșilor. Prin urmare, conchidem că Mesa nu este o jertfă, ci o comemorare a unicei jertfe și o pecete a răscumpărării pe care Cristos a făcut-o pentru noi...”^{m31}

În scurt timp, Cina a devenit principala caracteristică a teologiei lui Zwingli. Lindberg observă că

„Zwinglianismul’ a ajuns să fie identificat nu cu vreo construcție pozitivă teologică sau liturgică, ci cu o negare a prezenței lui Cristos în Euharistie.”^{m32}

Conform lui Zwingli, Cristos este prezent spiritual, nu fizic la Cină. Sacramentul prezintă lucrarea din trecut a lui Cristos, dar și cea din prezent. De aici rezultă importanța ritului.

„Acesta este trupul Meu’, adică acesta reprezintă trupul Meu, mâncarea acestei pâini fiind semnul și simbolul căci Cristos, adevărata hrană și mângâiere a sufletului, a fost răstignit pentru noi.”^{m33}

Radicalii au respins doctrina prezenței reale. Cel mai înflăcărat oponent a fost Carlstadt, care a publicat mai multe tratate împotriva acestei doctrine.

„Carlstadt trebuie făcut responsabil pentru inițierea așa-zisei controversă sacramentale ce a cauzat atât de multă dezbinare între Protestanți. Opiniile lui Carlstadt despre Cina Domnului au fost împărtășite, cu mici diferențe, de majoritatea radicalilor și de Anabapțiștii secolului șaisprezece.”^{m34}

Unii istorici cred că Luther nu a renunțat niciodată la doctrina prezenței reale datorită controverselor sale continue

¹³¹ Noll, *op. cit.*, p. 41

¹³² Lindberg, *The Reformation Theologians*, p. 157

¹³³ Bromiley, *op. cit.*, p. 226

¹³⁴ Loewen, *op. cit.*, p. 40

cu Carlstadt. De fapt, această doctrină a fost una din cauzele care l-a transformat pe Luther dintr-un „eretic” persecutat într-un „papă” persecutor. Toți care se opuneau acestei doctrine, protestanți, spiritualiști sau anabapțiști, au fost persecutați de Luther și de urmașii săi.

Chiar dacă anabapțiștii credeau la fel ca Zwingli și Carlstadt, considerând Cina doar un memorial, și elemente doar simboluri, ei mergeau chiar mai departe decât atât. Pentru anabapțiști, Cina reprezenta atât amintirea morții lui Cristos, cât și unitatea adunării. Zwingli nu a putut merge mai departe decât a declara că cei care iau parte fiind „nevrednici”, se condamnă singuri. Dar Mărturisirea de la Schleithem afirmă:

III. În frângerea pâinii suntem într-un singur gând și de acord [după cum urmează]: Toți cei care vor să frângă o pâine în amintirea trupului frânt al lui Cristos, și toți cei care vor să bea o băutură ca amintire a sângelui vărsat al lui Cristos, vor fi uniți înainte prin botez în trupul lui Cristos care este Biserica lui Dumnezeu și al cărei Cap este Cristos. Căci după cum arată Pavel, noi nu putem bea în același timp cupa Domnului și cupa diavolului. Adică, toți cei care sunt în părtășie cu faptele moarte ale întunericului nu au nici o parte în lumină. De aceea, toți cei care îl urmează pe diavol și lumea nu au nici o parte cu cei care sunt chemați de Dumnezeu din lume. Toți cei ce zac în răutate nu au nici o parte în bine.

De aceea, este și trebuie să fie [astfel]: Oricine nu a fost chemat de singurul Dumnezeu la o singură credință, la un singur botez, la un singur Duh, la un singur trup, împreună cu toți copiii bisericii lui Dumnezeu, nu poate fi făcut [într-] o singură pâine cu ei, după cum trebuie într-adevăr să se facă, dacă cineva vrea să frângă pâinea cu adevărat conform poruncii lui Cristos.

Poziția anabaptistă implica purificarea adunării înainte de ritual, prin mustrarea, disciplinarea sau excluderea celor care nu erau în unitate spirituală cu ei. Unitatea adunării, atât

de mult râvnită de protestanți, dar atât de absentă în bisericile lor, a fost atinsă în cel mai magnific și simplu mod de congregațiile anabapțiștilor.

8. Închinarea publică

Închinarea anabapțiștilor era o parte importantă a vieții lor religioase. Slujirea și închinarea lor în cadrul adunării era drastic diferită de a celorlalte tabere.

Închinarea publică catolică era un ritual complex, anunțat în comunitate prin tragerea clopotelor. Locurile de închinare, având o arhitectură unică și simbolică, erau decorate cu multe reprezentări ale lui Dumnezeu și ale sfinților (statui, picturi și vitralii). Serviciile erau liturgice, adică se desfășurau conform unor ritualuri prescrise. Liturgia anuală era dezvoltată pe baza sărbătorilor bisericești. Pentru rostirea rugăciunilor, a anumitor predici și pentru citirea Scripturilor se folosea incantația.

Protestanții aveau o închinare publică asemănătoare catolicilor. Ei au păstrat ierarhia clericală, ritul botezului pruncilor și sărbătorile. În locurile în care au câștigat majoritatea populației de partea lor, ei au ocupat clădirile bisericești catolice, păstrând uneori chiar și imaginile. Liturgia se asemena cu cea catolică, dar incantația era respinsă, și se punea accent mai mare pe predicare decât pe ritual.

Închinarea publică era și pentru anabapțiști un element central al vieții lor religioase. Întrunirile lor nu erau anunțate de clopote, ci, de cele mai multe ori, erau ținute în cel mai mare secret, datorită persecuției. Nu au ocupat niciodată abuziv vreo clădire bisericească, și nici nu aveau vreun spațiu sacru dedicat, ci se întruneau în case particulare, în păduri, pe câmpuri și uneori în bărci. Caracterul secret al

întrunirilor lor le-a atras porecla de „Winckler”, adică oameni care se adună într-un colț, sau într-un loc ascuns. Predicatorii lor erau porecliți „predicatori de lângă gard”.

Anabapțiștii se opuneau utilizării reprezentărilor lui Dumnezeu și nu aveau nevoie de reprezentări ale sfinților, căci respingeau doctrina mijlocirii sfinților (susțineau că fiecare credincios are acces direct la Dumnezeu prin Cristos). Nu aveau o clasă sacerdotală, considerând că fiecare credincios este preot înaintea lui Dumnezeu.

Ei se opuneau folosirii incantațiilor în predici și rugăciuni, dar obișnuiau să cânte cu întreaga adunare. Melodiile erau preluate de la piesele populare ale acelor zile. Cântările lor exprimau, poate mai bine decât tratatele lor doctrinare, starea lor spirituală și emoțională. Mai multe cântări au fost compuse în timpul șederii autorilor în închisoare, în așteptarea execuției. Cântarea din care sunt extrase versurile următoare este un astfel de exemplu. Aceasta a fost compusă de Annelein din Freiberg. Nu se știe nimic despre această femeie în afară de faptul că a fost înecată și arsă în 1529, unele surse indicând că avea vârsta de șaptesprezece ani când a fost arestată.

*„Tată veșnic din Ceruri,
Te chem cu așa ardoare,
Nu mă lăsa să mă lepăd de Tine,
Păstrează-mă în adevărul Tău
Până voi închide ochii.*

*Oh, Dumnezeule, păzește-mi inima și gura,
Doamne, veghează peste mine în orice vreme
Nu lăsa nimic să mă despartă de Tine,
Fie necaz, strâmtorare sau nevoie,
Păstrează-mi curăția-n bucurie.*

*Domnul și Tatăl meu cel veșnic,
Arată-mi și învață-mă
Așa cum sunt, copil nevrednic,
Să văd drumul și calea Ta.
Aceasta e dorința mea.*

*Să pășesc prin puterea-Ți în moarte
Prin suferință, tortură, teamă și lipsuri,
Susține-mă în toate,
Oh, Dumnezeule, așa încât niciodată
Să nu mă despart de iubirea Ta. ...ⁿ¹³⁵*

Serviciul religios anabaptist era uimitor de simplu. Era compus din trei elemente: rugăciune, cântare și predicarea sau expunerea Bibliei. Cel mai mare accent îl puneau pe ultimul element, deoarece cunoașterea Scripturii era necesară pentru a-i putea fi, așa cum doreau, credincioși lui Cristos în toate lucrurile.

9. Slujitorii adunării

Într-o adunare a anabaptiștilor, toți membrii erau egali. Predicatorii și păstorii erau considerați servii adunării, și nu formau o clasă aparte, un cler conducător. Aceștia aveau datoria de a veghea la bunăstarea spirituală și morală a „turmei”.

Adunările „Fraților” considerau că slujitorii lor trebuie să știe să practice o meserie care să le aducă venit. Se opuneau taxelor impuse prin lege pentru susținerea clerului, considerând că suplinirea nevoilor slujitorilor este datoria fiecărei adunări locale. Așa de neobișnuit era în acea vreme acest principiu scriptural și de bun simț, încât a fost adăugat în Mărturisirea de la Schleithem. Aceasta afirmă:

„Acesta [păstorul] de asemenea va fi susținut de biserică ce l-a ales, în caz că va fi în nevoie, așa încât cel care slujește Evanghelia să trăiască din Evanghelie, după cum a rânduit Domnul Isus.”ⁿ¹³⁶

¹³⁵ Snyder și Hecht, *Profiles of Anabaptist Women*, p. 199, 200

¹³⁶ Noll, *op. cit.*, p. 54

Toți anabapțiștii prezentau o puternică aversiune față de predicatorii plătiți din bugetul public. Hans Hut scria,

„De aceea îndemn pe toți oamenii evlavioși care caută și iubesc neprihănirea să se păzească cu stăruință de toți erudiții cămătari, trufași și ipocriți care predică pentru bani. Ei nu se îngrijesc de binele vostru, ci doar de pânțelele lor.”¹³⁷

A fi fost păstor sau predicator anabaptist în acea vreme însemna a avea permanent viața pusă în pericol. Dacă membrii obișnuiți erau amendați sau exilați, liderii erau întotdeauna executați. Nu se bucurau nici de privilegii, nici de recunoașterea autorităților civile nici de cea a liderilor protestanți și catolici. În repetate rânduri li s-a cerut să își sigileze mărturia cu propriul sânge. Chiar și în astfel de momente, ei căutau să îl onoreze pe Regele lor, să fie un exemplu și o încurajare pentru mica lor turmă. Atunci când flăcările rugului au ars funiile cu care era legat, eliberându-i mâinile, cu un ultim efort, Michael Sattler, autorul Mărturisirii de la Schleithem, și-a ridicat mâinile, arătând spre cer, dându-le semnul hotărât celor din adunare ce priveau consternați oribila scenă, că se poate trece învingător și prin suferința martirajului.

10. Rolul credinciosului și al Adunării în societate.

În nici o altă caracteristică a sa nu iese anabaptismul mai mult în evidență, atunci când nu este privit dintr-o perspectivă religioasă, decât în poziția radicală a locului pe care creștinul și Adunarea trebuie să îl ocupe în societate.

Biserica Catolică predica doctrina lui Constantin cel Mare, confundarea granițelor Bisericii cu cele ale Statului. Biserica era „*Corpus Christianum*”, totalitatea creștinilor.

¹³⁷Liechty, *op. cit.*, p. 65

Cum botezul pruncilor era impus prin lege, aceasta însemna totalitatea cetățenilor. Autoritatea civilă era considerată vasală celei ecleziastice, motivul invocat fiind acela că prima este temporară, ultima este veșnică. În Evul Mediu, papa era cel care instala și detrona pe împărați. De asemenea, autoritatea civilă trebuia pusă în slujba celei ecleziastice. Împăratul trebuia să slujească papei. Magistratul trebuia să slujească preotului.

Thomas Aquinas afirma:

„Statul, prin care sunt atinse obiectivele pământești, trebuie să fie subordonat Bisericii; Biserica și Statul sunt cele două săbii pe care Dumnezeu le-a dat creștinătății pentru protecție; cu toate acestea, ambele sunt date de El papei, iar sabia temporală este apoi încredințată de către papă conducătorilor Statului.”¹³⁸

Această doctrină a fost un instrument pe care papa-litate l-a folosit frecvent pentru a-și atinge scopurile, atunci când calea negocierilor și a convingerii prin argument eșua. Acestei concepții i-au căzut victime un număr enorm de „eretici”.

Reformatorii nu s-au putut debarasa de această doctrină constantiniană. Au rămas în această privință tributari Romei până la capăt. Oriunde au câștigat puterea, botezul pruncilor era impus prin lege tuturor cetățenilor. Și protestanții afirmau că datoria magistraților era de a se îngriji de bunăstarea cetățenilor, inclusiv de cea spirituală. Cei care subminau autoritatea Bisericii și căutau să rățăcească poporul, trebuiau pedepsiți de magistrați.

Urbanus Rhegius, liderul Protestant din Augsburg scrie:

„Dumnezeu ridică magistrații împotriva ereticilor, fondatorilor de facțiuni și a schismaticilor din Biserica creștină pentru ca Agar să fie zdravăn bătută de Sara. Donațiștii omoară sufletele oamenilor, făcându-i să ajungă în

¹³⁸Verduin, *op. cit.*, p. 53

moartea veșnică; și se plâng atunci când oamenii-i pedepsesc cu moartea temporală. Prin urmare, un magistrat creștin trebuie să considere ca fiind prima sa prioritate păstrarea pură a religiei Creștine.¹⁴⁰

Calvin era în asentimentul său:

„Principala datorie a magistraților nu este aceea de a-și păstra supușii în pace în ce privește trupul; ci mai degrabă de a se asigura că Dumnezeu este slujit și onorat pe domeniile lor.”¹⁴¹

La fel ca în cazul botezului pruncilor, atunci când anabapțiștii le cereau argumente scripturale protestanților, aceștia apelau la cele mai fanteziste și hilare interpretări. Textul de sprijin al acestei doctrine a fost găsit de Beza, prietenul lui Calvin, în Cartea Faptelor.

„Cu ce putere, rogu-vă, i-a condamnat Petru la moarte pe Anania și pe Safira? Și cu ce putere l-a lovit Pavel cu orbire pe Elima? Cu puterea investită în Biserică? Bineînțeles că nu. Atunci, deci, trebuie să fi fost cu puterea investită în magistrat, căci un al treilea fel de putere nu există.”¹⁴²

Cine oare își poate imagina că Petru i-a dat pe Anania și pe Safira pe mâna romanilor pentru a fi executați? Sau cine poate să concluzioneze, citind *Faptele Apostolilor*, 13:6-12 că Pavel l-a dat pe Elima pe mâna lui Sergius Paulus pentru ca acesta să îl tortureze, orbindu-l? Pe cât de hilară este această interpretare, pe atât e de tristă, când realizăm că a ieșit de sub pana marelui Beza. Aceasta este o dovadă în plus că Reformatorii nu au aplicat deloc principiul *Sola Scriptura* în ecclesiologie, căci în tot ceea ce privea doctrina și practica bisericilor lor, ei au rămas tributari sistemului religios inaugurat de împăratul Constantin.

¹³⁹ *Ibid.*, p. 61

¹⁴¹ *Ibid.*, p. 70

¹⁴² *Ibid.*, p. 66

Anabapțiștii, în mărturisirea de la Schleithem, afirmă:

„VI. Am căzut de acord după cum urmează în privința săbiei: Sabia este rânduită de Dumnezeu în afara perfecțiunii lui Cristos [adică Biserica lui Cristos]. Aceasta pedepsește și omoară pe cel rău, și păzește și protejează pe cel bun... Cu toate acestea, în perfecțiunea lui Cristos, doar excluderea este folosită ca avertizare și pentru excomunicarea celui care a păcătuțit, fără să fie omorât trupul – ci doar avertizarea și porunca de a nu mai păcătuțit.”¹⁴³

Anabapțiștii nu voiau să răstoarne ordinea socială. Nu erau anarhiști sau fanatici revoluționari, așa cum erau acuzați. Hubmaier a spus:

„Noi mărturisim deschis că trebuie să existe guvern secular care trebuie să poarte sabia. Pe acesta suntem dispuși și obligați să îl ascultăm în orice nu este contrar lui Dumnezeu.”¹⁴⁴

Ei se opuneau unei societăți sacrale, monolitice, în care Biserica nu se deosebea de lume. Recunoșteau autoritățile civile ca fiind rânduite de Dumnezeu, dar „în afara perfecțiunii lui Cristos”, adică a adunării. Făceau diferența între „harul general” acordat de Dumnezeu societății și reprezentat de ordinea socială și „harul special” acordat credincioșilor și reprezentat de Adunare. Dar în societatea din care făceau parte, în care Biserica era *Volkskirche*, adică reprezenta totalitatea cetățenilor, iar statul totalitatea creștinilor, credinciosul adevărat nu putea sluji statului în calitate de magistrat, fiindcă aceasta însemna să slujească și Bisericii pe care o considera apostată. De aceea, anabapțiștii afirmau că un creștin nu poate să ocupe funcții în stat.

Anabapțiștii nu cereau nimic autorităților. Nu doreau

¹⁴³ Noll, *op. cit.*, p. 54

¹⁴⁴ Vedder, *op. cit.*, p. 160

avantaje monetare, nu tânjeau după un statut de grupare recunoscută. Cereau doar dreptul – acum banal, dar atunci inacceptabil – de a li se îngădui să l se închine lui Dumnezeu așa cum le dictează conștiința. Viziunea lor era aceea a unei societăți în care autoritățile civile supravegheau doar treburile sociale, în care cetățenii își puteau exercita dreptul de a alege dacă doresc să facă parte dintr-o anume biserică sau nu.

11. Lupta pentru libertate

Bapțiștii au fost dintotdeauna campionii apărării libertății și drepturilor omului. Predecesorii lor anabapțiști nu au fost cu nimic mai prejos. Gândirea lor în această privință era mult superioară epocii în care trăiau. Întreaga societate modernă se bazează pe principiile pentru care anabapțiștii secolului XVI au trăit și au murit.

Societatea sacrală, în care autoritățile civile recunosc o religie (Biserică) de stat, nu poate permite ca cetățenii ei să fie liberi să își aleagă religia. Nu poate permite disidența, facțiunea, secta.¹⁴⁵ Nu își poate îngădui luxul de a acorda individului libertatea de a judeca și a lua o decizie în privința credinței. În această viziune, o religie centralizată și controlată este absolut necesară bunului mers al societății.

Într-o astfel de societate poate exista cel mult toleranță, acolo unde relația Stat-Biserică este mai puțin „intimă”. Dar toleranța nu este libertate. Prin însăși definiția ei, toleranța este o abatere îngăduită de la un anumit standard. Într-o societate sacrală, Statul nu recunoaște ca validă decât o singură credință. Restul sunt considerate abateri.

Biserica catolică este cel mai bun exemplu al acestei

¹⁴⁵ Cuvântul „sectă” provine din latinescul *sequor*, care transmite ideea de urmare, iar în contextul ecleziastic, urmarea unei alte căi decât cea impusă sau recunoscută.

mentalități monolitice. Înarmată cu doctrina celor două săbii, Biserica papală a pornit la luptă pentru convertirea celor care difereau de ea. Se crede că în timpul Evului Mediu milioane de oponenți ai Romei au fost uciși de autoritățile civile care acționau sub controlul pontifului roman. În 1529 a avut loc Dieta imperială de la Speyer,¹⁴⁶ care decreta ca „*orice Anabaptist și persoană rebotezată de orice sex va fi ucisă prin foc, sabie sau în alt fel.*”¹⁴⁷ Începând de atunci, represiunile împotriva lor au luat o amploare rar întâlnită în istorie.

Înainte de 1529, valurile persecuției au dus la decapitarea anabaptismului timpuriu. Pe teritoriile catolice și-au fost arși pe rug Michael Sattler, Balthasar Hubmaier, Georg Blaurock și Wolfgang Ulimann, iar Hans Hut a fost ucis în închisoare. Numeroși alți lideri locali au fost de asemenea uciși. Cruzimea acestor acte nu poate fi descrisă în cuvinte. Procesul și execuția lui Michael Sattler, din 21 mai 1527, relatată în Oglinda Martirilor, este un exemplu elocvent. Verdictul judecătorilor a fost următorul:

*„În cazul Guvernatorului Majestății sale Imperiale versus Michael Sattler, se hotărăște predarea lui executorului, care îl va duce la locul execuției și îi va tăia limba; apoi va fi aruncat în car și acolo îi va sfâșia trupul de două ori cu clești înroșiți și după ce va fi dus în afara porții, va fi strâns cu cleștii de cinci ori în același fel”*¹⁴⁸

Estep adaugă, citând o altă sursă: „*iar apoi trupul îi va fi ars, ca arhi-eretic, până va fi cenușă.*”¹⁴⁹ Scena martirajului este descrisă astfel:

„Tortura, preludiu al execuției, a început în piață, unde a fost tăiată o bucată din limba lui Sattler. De două ori au fost sfâșiate cu clești înroșiți bucăți de carne din trupul său. Apoi

¹⁴⁶ Dieta mai este cunoscută ca Speyer sau Spires II, prima după Reformă având loc în anul 1526.

¹⁴⁷ Hershberger, *op. cit.*, p. 32

¹⁴⁸ Thieleman J. van Braght, *Martyr's Mirror*, p. 416-418

¹⁴⁹ Estep, *op. cit.*, p. 40

a fost urcat cu greutate într-un car. Pe drumul spre locul execuției, cleștii au mai fost folosiți de cinci ori. În piață și în locul execuției, fiind capabil încă să vorbească, Sattler, neclintit, s-a rugat pentru persecutorii săi. După ce a fost legat de o scară cu frânghii și împins în foc, i-a îndemnat pe oameni, pe judecători și pe primar să se pocăiască și să se convertească. Apoi s-a rugat: „Dumnezeule etern, Atotputernic, Tu ești calea și adevărul: fiindcă nu mi s-a arătat că greșesc, cu ajutorul Tău în această zi voi depune mărturie pentru adevăr și îl voi sigila cu sângele meu.”

Imediat ce frânghiile de la încheieturile mâinilor au fost arse, Sattler și-a ridicat ambele degete arătătoare ale mâinilor, dând semnalul promis fraților că moartea de martir a fost suportabilă. Apoi, mulțimea adunată a auzit venind de pe buzele sale arse, „Tată, îmi încredințez duhul în mâinile Tale.”¹⁵⁰

După această perioadă, execuțiile nu s-au rezumat doar la lideri. Văzând însă că execuțiile publice le atrăgeau mulți simpatizanți, autoritățile din Suabia au creat o miliție specială pentru depistarea și vânarea anabaptiștilor. Miliția avea autoritatea de a-i ucide pe loc, fără proces și indiferent de sex și vârstă pe toți cei considerați a fi anabaptiști. Multe mii de anabaptiști au pierit astfel. Istoricul romano-catolic C.A. Cornelius descrie o parte a rezultatelor persecuției declanșate după Dieta de la Speyer:

„În Tirol și Gorz, numărul execuțiilor în anul 1531 a atins deja o mie; în Ensisheim, șase sute. La Linz șaptezeci și trei au fost uciși în șase săptămâni. Ducele William de Bavaria, depășindu-i pe toți ceilalți, a emis temutul decret de a decapita pe cei care retractau și de a-i arde pe cei care refuzau să retracteze... Peste tot în cea mai mare parte a Germaniei Superioare persecuția s-a dezlănțuit ca o sălbatică hăituire... Sângele acestor bieți oameni a curs ca apa, așa că au strigat la Dumnezeu pentru ajutor... Dar sute dintre ei, de toate vârstele și de ambele sexe au suferit

¹⁵⁰ Estep, op. cit., p. 47

*durerile torturii fără murmur, și au disprețuit cumpărarea vieților lor prin retractare, ducându-se spre locul execuției cu bucurie și cântând psalmi.*¹⁵¹

Tratamentul de care au avut parte anabapțiștii pe teritoriile protestante nu a fost mai blând. Poziția de început a reformatorilor, pe când se aflau în pericol din partea catolicilor, a fost una similară cu cea a anabapțiștilor. Luther spunea în 1520,

*„Noi trebuie să învingem ereticii cu cărți, nu cu foc, așa cum au făcut-o vechii Părinți. Dacă ar fi vreo iscusință în învingerea ereticilor prin foc, călăul ar fi cel mai învățat doctor din lume.*¹⁵²

În 1527, scriind împotriva anabapțiștilor, Luther spunea:

*„Nu este drept și îmi pare foarte rău că oameni așa de nenorociți sunt atât de mizerabil uciși, arși și omorâți cu cruzime. Oricui ar trebui să i se permită să creadă ce dorește...”*¹⁵³

Însă revolta de la Münster inițiată de anabapțiștii revoluționari l-a determinat pe Luther să recomande folosirea săbiei împotriva tuturor, pașnici sau revoluționari.¹⁵⁴

Bullinger, la începutul Reformei, susținea:

„Nimeni nu poate și nu are voie să folosească forța pentru a obliga pe altcineva să accepte credința, căci credința este un dar gratuit de la Dumnezeu. Este greșit să fie obligat cineva prin forță sau constrângere să îmbrățișeze credința, sau să fie omorât cineva pentru credința sa eronată. Este o eroare aceea de a se folosi în biserică orice altă sabie alta decât cea a Cuvântului divin. Împărăția seculară ar trebui să fie separată de biserică, și nici un conducător secular nu ar trebui să exercite autoritate în biserică. Domnul a poruncit simplu să se predice

¹⁵¹ Citat de Vedder, *op. cit.*, p. 165

¹⁵² *Ibid.*, p. 162

¹⁵³ *Ibid.*, p. 162, 163

¹⁵⁴ Durant., *op. cit.*, p. 92

*Evanghelia, nu să fie constrâns cineva prin forță să o accepte. Adevărata biserică a lui Cristos este caracterizată de faptul că suferă și îndură persecuția dar nu aplică nimănui persecuția.*¹⁵⁵

Dar imediat ce reformatorii au câștigat puterea într-o regiune, s-au dezis de aceste principii și au promovat vechea doctrină catolică. Persecuția pe care anabapțiștii au suferit-o pe teritoriile protestante a fost la fel de cruntă ca și cea suferită pe teritoriile catolicilor. Pe teritoriile protestante, Felix Manz a fost condamnat la moarte prin înec, Grebel și Denck, hăituiți și slăbiți fizic, au murit din cauza unei epidemii, scăpând în acest fel de mâna călăilor. Balthasar Hubmaier reproșa evanghelicilor elvețieni că au închis într-un turn douăzeci de persoane, bărbați, femei însărcinate, văduve și fete tinere, dându-li-se sentința ca atât timp cât vor trăi, să se hrănească doar cu pâine și apă și să nu mai vadă vreodată nici soarele, nici luna. Sentința afirma în continuare că toți aceștia, morți sau vii, vor fi lăsați să putrezească împreună, până va muri și ultimul dintre ei.

„Oh, Dumnezeu!, scrie el mai departe, ‚ce sentință riguroasă, severă și teribilă împotriva unor creștini pioși, despre care nu s-a putut spune nici un lucru rău, ci doar că ei, conform poruncii lui Cristos, au primit botezul în apă!‘¹⁵⁶

Zwingli, după ce a câștigat supremația în Zürich, sfătuia ca aceia care sunt afundați în botez, să fie afundați de tot, adică înecați.

Calvin a fost la fel de intolerant:

„Oricine va susține că este nedrept ca ereticii și blasfematorii să fie omorâți, conștient și voluntar își atrage asupra sa chiar vina acestora. Aceasta nu este fundamentat pe autoritate umană; Dumnezeu este Acela care vorbește și prescrie o regulă perpetuă pentru Biserica Sa. Nu în van alungă El toate acele sentimente umane care ne înmoaie

¹⁵⁵ Hershberger, *op. cit.*, p. 31

¹⁵⁶ van Braght, *Martyrs' Mirror*, p. 465

inimile; El poruncește ca iubirea patemă și toate sentimentele binevoitoare dintre frați, rude și prieteni să înceteze; într-un cuvânt, El îi privează aproape pe oameni de natura lor pentru ca nimic să nu le stăvilească sfântul zel. De ce este pretinsă o așa severitate implacabilă dacă nu pentru ca noi să știm că Dumnezeu este deposedat de onoarea Sa, dacă pietatea datorată Lui nu primează în fața tuturor datorilor omenești, și că atunci când gloria Sa este afirmată, umanitatea trebuie ștersă din memoria noastră.”¹⁵⁷

Erasmus nu a ezitat să reproșeze protestanților inconsecvența lor:

„Cei ce solicită atât ca ereticii să nu fie omorâți, cu toate acestea au pedepsit capital pe anabapțiști, care au fost condamnați pentru mult mai puține articole și despre care se spune că au în mijlocul lor o mare mulțime de oameni convertiți de la o viață foarte rea la una mult îmbunătățită; și care, deși își iubeau nebunește opiniile, nu au luat cu forța nici o biserică, nici o cetate și nici nu s-au întărit ei înșiși prin nici o ligă împotriva forțelor principilor, și nici nu au alungat pe nimeni de pe moștenirea sau proprietatea lor.”¹⁵⁸

Poziția lui Hubmaier este comună tuturor anabapțiștilor. Într-o carte intitulată *Despre eretici și cei care îi ard*, el pleda nu doar pentru anabapțiști, dar chiar și pentru ateii și pentru turci.

„Arderea ereticilor nu poate fi justificată cu Scripturile. Cristos Însuși ne învață că neghinei trebuie să i se permită să crească alături de grâu. El nu a venit să ardă, sau săucidă, ci să dea viață, și aceasta din belșug. De aceea, noi trebuie să sperăm în îmbunătățirea oamenilor atât timp cât ei trăiesc. Dacă nu pot fi convinși prin apeluri la rațiune sau prin Cuvântul lui Dumnezeu, trebuie lăsați în pace. Cineva nu poate fi făcut să își vadă erorile nici prin foc, nici prin sabie. Dar dacă este o crimă să ucizi pe cei ce resping

¹⁵⁷ Schaff, *op. cit.*, vol. VIII, p. 545, 546

¹⁵⁸ *Epistolarum de Erasmus*, XXXI. 59. A. D. 1530, citat de Christian, *op. cit.*, p. 100

batjocoritor Evanghelia lui Isus Cristos, cu cât mai mare este crima de a ucide pe cei care expun și exemplifică cu adevărat Cuvântul lui Dumnezeu. Un astfel de zel aparent pentru Dumnezeu, pentru bunăstarea sufletului și pentru onoarea bisericii este o înșelăciune.”¹⁵⁹

„De aici rezultă că inchiזורii sunt cei mai mari eretici dintre toți, din moment ce ei, împotriva doctrinei și exemplului lui Cristos condamnă ereticii la foc, și înainte de vremea secerișului smulg grâul împreună cu neghina... Și acum, trebuie să fie clar pentru toți, chiar pentru orbi, că o lege de ardere a ereticilor este o invenție a diavolului. Adevărul este nemuritor.”¹⁶⁰



Placa memorială de la Viena dedicată lui Hubmaier, de „Creștinii acestui oraș”. Traducerea ei este următoarea: „Dr. Balthasar Hubmaier, fondator al conceptului de toleranță religioasă, ars [pe rug] ca baptist la 10.03. 1528, în față la Stubentor [Viena].”

„Cristos nu a venit să măcelărească, să ucidă sau să ardă.”

Citat din *Despre eretici și cei care îi ard*.

¹⁵⁹ citat de Christian, *op. cit.*, p. 102

¹⁶⁰ Vedder, *op. cit.*, p. 161

Anabapțiștii s-au numărat printre primii apărători ai drepturilor omului. Ei militau pentru toți oamenii, nu doar pentru cei de aceeași credință cu ei. Martirii anabapțiști, erudiți iluștri sau țărani necunoscuți, au sigilat cu propriul sânge pledoaria pentru libertate și puritate. Dacă strigătul lor ar fi fost ascultat, istoria lumii și cea a creștinismului în ultimele cinci secole s-ar fi desfășurat cu totul altfel.

Concluzie

Cine au fost, deci, anabapțiștii și care este locul pe care îl ocupă în istorie? Bender citează răspunsul dat de Rufus Jones la această întrebare:

„Judecând după primirea avută din partea celor aflați la putere, atât în Biserică cât și în Stat, atât în țările Romano-Catolice cât și în cele Protestante, mișcarea Anabaptistă a fost una din cele mai tragice din istoria creștinismului; dar, judecând după principiile care au fost puse în joc de oamenii care au purtat acest nume de reproș, trebuie pronunțată a fi una din cele mai spectaculoase și semnificative întreprinderi în memorabila luptă religioasă a omului după adevăr. A strâns răsplățile muncii mișcărilor anterioare, este solul spiritual din care au răsărit toate sectele non-conformiste, și este prima vestire clară în istoria modernă a unui program pentru un nou tip de societate creștină pe care lumea modernă, în special în America și Anglia, începuse încet să o realizeze, o societate religioasă absolut liberă și independentă, și un Stat în care fiecare om contează ca om și își aduce contribuția în formarea atât a Bisericii, cât și a Statului.”¹⁶¹

S-a împlinit speranța lui Spurgeon, și a multora asemenea lui, și anume că

¹⁶¹ Hershberger, *op. cit.*, p. 29

„Va sosi probabil timpul în care istoria va fi rescrisă, iar Bapțiștii calomniți din Olanda și Germania vor fi achitați de orice complicitate la delirurile fanaticilor nebuni...”¹⁶²

Salutăm sosirea acelor timpuri, și ne bucurăm că anabapțiștii sunt achitați, deși tardiv, de multele calomnii aduse împotriva lor. Salutăm întronarea drepturilor omului și a libertății de alegere, eliberarea Statului din servitutea față de vreo dogmă religioasă sau politică, și constituirea unei societăți democratice și compozite.

„Adevărul înflorește în libertate”!!!

Ce reprezintă însă mișcarea anabaptistă pentru noi? Un capitol dramatic din istorie, îngropat însă în praful timpului? În ce măsură doctrinele lor, practica lor, viziunea lor mai sunt de actualitate?

Philip Schaff conchide:

„Sângele martirilor nu este niciodată vărsat în zadar. Mișcarea Anabaptistă a fost înfrântă, dar nu distrusă; a reînviat printre Menoniți, printre Bapțiștii din Anglia și America și mai recent printre congregații izolate pe Continent.”¹⁶³

Într-adevăr, ei nu au fost distruși. Spiritul lor este viu și, prin succesorii lor, ei încă trăiesc și ne vorbesc.

Deși pozițiile anabaptiste sunt în mare parte dezertate, ele sunt la fel de actuale astăzi și provoacă, întocmai ca în trecut, controverse la fel de aprinse și atacuri la fel de furibunde din partea celor ce sunt creștini doar de pe buze. Urmașii lor se află astăzi sub același asediu și sunt chemați

¹⁶² Cook, *op. cit.*, p. 56

¹⁶³ Schaff, *op. cit.*, vol. VIII, p. 64

să ia poziție și să apere doctrinele predecesorilor lor, doctrinele Scripturii.

Doctrina anabaptistă fundamentală – Scriptura ca autoritate finală – este puternic asaltată. Nicicând autoritatea Bibliei nu a fost mai discreditată și mai subminată decât acum. Chiar și cei ce își spun „bapțiști”, care ar fi trebuit să fie „oameni ai Cărții”, acceptă doctrine și practici nebiblice, părăsind vechea poziție anabaptistă. Teologia liberală, care învață „odată mântuit pentru totdeauna mântuit”¹⁶⁴ devine tot mai populară, înlocuind vechea teologie a uceniciei, făcând ca standardul spiritual și moral să fie în regres constant...

Doctrina separării este puternic asaltată de cei implicați în mișcarea ecumenică. Liderii bapțiști caută și acceptă sprijinul autorităților seculare, recunosc biserici false ca surori și colaborează cu ele, trădând poziția pentru care predecesorii lor au luptat și murit! Cei care iau poziție pentru separare sunt acuzați de legalism, ipocrizie și îngustime.

Aceasta este însă vechea poziție bapțiștă!

Mărturisirea de la Schleithem declară:

„... ar trebui să învățăm că orice nu este unit cu Dumnezeu nostru și cu Cristos nu poate fi altceva decât o abominație pe care ar trebui să o alungăm și de care ar

¹⁶⁴ Această teologie afirmă că omul se mântuiește printr-o decizie prin care Îl recunoaște pe Isus ca Mântuitor, și pe baza acestei decizii el rămâne pentru totdeauna mântuit, chiar dacă în viața cotidiană nu Îl urmează pe Isus, nu se separă de păcat, sau nu se alătură unei biserici care Îl urmează pe El.

Deși resping această teologie liberală, considerând-o doar o jumătate de adevăr cu consecințe devastatoare în rândurile bapțiștilor, aceasta nu înseamnă că cred că mântuirea se poate pierde, sau, altfel spus, că omul se ține mântuit prin faptele sale. Dimpotrivă, cred că cel mântuit de Dumnezeu este pentru totdeauna mântuit în virtutea lucrării perfecte a lui Isus, dar în viața celui mântuit va exista întotdeauna o schimbare vizibilă în bine datorită lucrării sfințitoare a Duhului. Fără această schimbare nimeni nu poate pretinde în mod justificat că este mântuit.

*trebui să fugim. Prin aceasta se înțelege toate lucrările și serviciile bisericești Catolice și Protestante, întrunirile și participarea la slujbele bisericilor lor...*¹⁶⁵

Bullinger descrie separarea lor din perspectivă protestantă, „evangelică”:

*„La început era în mod principal o problemă a separării în scopul creării unei biserici divizate..., deoarece ei voiau să abandoneze catolicii și evanghelicii... și să trăiască într-o nouă ordine baptistă, pe care o numeau Biserica creștină adevărată și binecuvântată, și de aceea liderii acestora au primit botezul... ca semn al separării.”*¹⁶⁶

Mișcarea baptistă modernă se dezice de această separare, și cooperează cu „papiștii” și cu „evanghelicii”. Făcând aceasta, însă, oare nu abandonează însăși „ordinea baptistă”, schimbând astfel taberele?

Botezul era pentru anabapțiști un semn al separării, al identității. Refuzau să accepte botezurile practicate de grupurile care nu erau în acord doctrinar cu ei, nu îi recunoșteau ca adunări adevărate, iar actele lor de cult erau privite ca invalide. Pentru aceasta au fost urâți și persecutați de evanghelici.

Zwingli le spunea:

*„trăiți cum vreți voi de creștinește..., doar renunțați la rebotezare, căci este evident că faceți o facțiune insistând cu aceasta!”*¹⁶⁷

Care sunt implicațiile compromisului oferit de Zwingli? A-l accepta înseamnă a călca o parte însemnată din Scriptură și a renega cele mai importante doctrine ana/baptiste (autoritatea Scripturii – deoarece s-ar accepta sau tolera ceea ce Scriptura condamnă; întreaga doctrină a adunării – natura ei, rânduielele, conducerea, disciplina, etc.;

¹⁶⁵ Noll, *op. cit.*, p. 53

¹⁶⁶ Verduin, *op. cit.*, p. 247

¹⁶⁷ *Ibid.*

doctrina separării – de autoritățile civile, de bisericile false, de preinșii frați, etc.).

Prin originea și doctrinele lor, anabapțiștii nu se pot încadra în tabăra protestanților. Luther, Zwingli, Calvin au încercat să reformeze vechea Biserică catolică pe care o priveau ca Biserica adevărată, dar pângărită și coruptă. Asemenea predecesorilor lor, anabapțiștii priveau catolicismul și apoi protestantismul ca diferite forme ale aceleiași apostazii. Ei denunțau Reforma ca semi-papalitate, iar doctrinele reformate ca jumătăți de adevăruri, considerate mai rele decât eroarea.

Bapțiștii nu sunt protestanți sau neo-protestanți. Cei care acceptă compromisul lui Zwingli, acceptând botezurile bisericilor false și apostate, încetează să mai fie bapțiști, deși pot păstra numele și aparența. Aceștia pot fi orice, protestanți, neo-protestanți, evanghelici, dar nu bapțiști în sensul istoric al termenului. Însă nu toți bapțiștii au acceptat compromisul lui Zwingli, și anume, botezul protestant, „evangelic”. O minoritate îl refuză cu aceeași încăpățănare cu care înaintașii lor anabapțiști îl refuzau.

Viziunea anabapțiștilor ne cheamă astăzi la atitudine, la luarea unei poziții. A sta pe aceeași poziție cu ei înseamnă a trăi o viață de ucenicie, de perseverență spre sfințenie, de separare de rău, indiferent că ar fi activitate lumească, anturaj imoral sau doctrină falsă. Înseamnă separare de bisericile compromise, apostate și unire cu adunările adevărate ale lui Cristos, care iau poziție pentru învățăturile Sale și le aplică cu fidelitate în viața cotidiană!

Dacă lupta anabapțiștilor a fost greșită, dacă au murit în zadar, atunci să schimbăm taberele, să abandonăm credința bapțiștilor, căci luptăm contra lui Dumnezeu! Dar dacă au suferit pentru o cauză dreaptă, pentru adevăr, pentru Dumnezeu, suntem chemați să mergem pe aceeași cale, să le urmăm exemplul și credința, căci duce la destinația dorită!

Bibliografie

Arx, Ildefons von, *Geschichten des Kantons St. Gallen*, Huber und Compagnie, St. Gallen, 1830

Barclay, Robert, *The Inner Life of the Religious Societies of the Commonwealth, Hodden and Stoughton*, Londra, 1877

Braght, Thieleman J. van, *Martyr's Mirror*, Herald Press, Pennsylvania, 1950

Bromiley, Geoffrey W., *Zwingli and Bullinger*, Westminster John Knox Press, Philadelphia, 1953

Christian, John T., *A History of the Baptists*, Vol. 1, ediția Bogard Press, 1922

Cook, Richard, *The Story of the Baptists*, The Baptist Standard Bearer, Paris, AR, 2001

Cramp, J. M., *A Brief History of the Council of Trent*, Daniel Appleton, New York, 1831

Durant, Will și Ariel, *Civilizații istorisite*, vol. 18, Prietenii Cărții, București, 2005

Estep, William, *The Anabaptist Story*, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI, 1986

Febvre, Lucien, *Martin Luther, un destin*, Corint, București, 2001

Haskell, Samuel, *Heroes and Hierarchs*, American Baptist Publication Society, Philadelphia, 1895

Hershberger, Guy, *The Recovery of the Anabaptist Vision*, The Baptist Standard Bearer, Paris, AR, 1957. Aceasta este o compilație de mai multe scrieri ale unor istorici importanți ai Anabapțiștilor. Următoarele scrieri au fost citate în această lucrare: Harold Bender, *The Anabaptist Vision*; Fritz Blanke, *Anabaptism*

and the Reformation; N. van der Zijpp, *The Early Dutch Anabaptists*; Franklin H. Littell, *The Anabaptist Concept of the Church*

Jarrel, W.A., Baptist Church Perpetuity, publicată de autor, Dallas, TX, 1894

Kessler, Johannes, *Sabbata*, vol. 1, Scheitlin & Zollikofer, St. Gallen, 1866

Liechty, Daniel, *Early Anabaptist Spirituality*, Paulist Press, New York, 1994. Aceasta este o compilație de scrieri originale ale mai multor lideri Anabapțiști traduse în limba engleză. Următoarele scrieri au fost citate în această lucrare: Thomas Manz, *Letter from Prison*; Hans Hut, *On the Mystery of Baptism*; Hans Denck, *Divine Order*

Lindberg, Carter, *The Reformation Theologians, An Introduction to Theology in Early Modern Period*, Blackwell Publishing, Oxford, 2002

Littell, Franklin H., *The Anabaptist View of the Church*, The Baptist Standard Bearer, Paris, AR, 2001. Aceeași lucrare este citată sub titlul *The Origins of Sectarian Protestantism*, The Macmillan Company, New York, 1964.

Loewen, Harry, *Luther and the Radicals: Another Look at some Aspects of the Struggle Between Luther and the Radical Reformers*, Wilfrid Laurier University Press, Waterloo, ON, 1974

Mennonite Encyclopedia, www.gameo.org

Mosheim, Johann L., *Institutes of Ecclesiastical History*, William Tegg, Londra, 1867

Neander, Augustus, *Lectures on the Christian Dogma*, Vol. II, published by Henry G. Bohn, London, 1858

The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge,

Grand Rapids, MI: Baker Book House, 1951, Vol. 1, Christian Classics Ethereal Library

Noll, Mark A., *Confessions and Catechisms of the Reformation*, Regent College Publishing, Vancouver, BC, 2004. Din această lucrare s-au citat *Cele Șaizeci și șapte de articole ale lui Ulrich Zwingli (1523)*, *Mărturisirea Anabaptistă de la Schleithem (1527)*, *Mărturisirea luterană de la Augsburg (1530)*

Robinson, Robert, *The History of Baptism*, Press of Lincoln and Edmands, Boston, 1817

Schaff, Philip, *History of the Christian Church*, Ed. a doua revizuită, vol. VII și VIII. Christian Classics Ethereal Library, www.ccel.org

Snyder, C. Arnold and Linda Agnes Hubert Hecht, *Profiles of Anabaptist Women: Sixteenth Century Reforming Pioneers*, Wilfrid Laurier University Press, Waterloo, ON, 1996

Vedder, Henry, *A Short History of the Baptists*, The American Baptist Publication Society, Philadelphia, 1958

Verduin, Leonard, *The Reformers and their Stepchildren*, Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, 1964. Citatele provin din versiunea românească, *Reformatorii și copiii lor vitregi*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2011

Williams, G. și Mergal A., *Spiritualist and Anabaptist Writers*, Westminster John Knox Press, Philadelphia, 1957. Aceasta este o compilație de mai multe scrieri ale celor mai importanți lideri ai Reformei Radicale. Următoarele scrieri au fost citate în această lucrare: Conrad Grebel, *Letters to Thomas Muntzer*; Hans Denck, *Whether God is the Cause of Evil*; Balthasar Hubmaier, *On Free Will*

Această carte vă este oferită gratuit de



Pentru catalogul publicațiilor gratuite
și informații suplimentare
contactați-ne la următoarea adresă:

Fundația Mantachie
O voce baptistă în România
str. Izvor nr. 3
Bocșa, Caraș-Severin
325300
România

www.abaptistvoice.com

Cine suntem noi?

Noi suntem descendenții primei adunări pe care Domnul Isus Cristos a zidit-o în timpul lucrării Sale pământești. Înaintașii noștri au existat în toate veacurile printre montaniști, novațieni, donatiști, paulicieni sau waldenzi, fiind cunoscuți în general sub numele de anabapțiști. Noi insistăm asupra doctrinei și practicii biblice, credem în independența fiecărei adunări baptiste nou testamentare și în separarea acesteia față de stat și de orice organizație religioasă omenească (cum ar fi denominațiile, comunitățile, uniunile de biserici, etc).

**Contact pentru zona Banat:
Raul Enyedi
tel: 0721262013
e-mail: raule@xnet.ro
<http://adunareaharulsuveran.wordpress.com>**

**Contact pentru zona Ardeal:
Aurel Miclea jr.
tel: 0723023285
e-mail: aureljr_ovoce@yahoo.ro**

**Contact pentru zona Oltenia:
Aurel Munteanu
tel: 0722469577; 0766662574
e-mail: aurelomnou@yahoo.com
<http://aurelmunteanu.wordpress.com>**

**Contact pentru zona Muntenia:
George Vladu
tel: 0766516702
e-mail: gxx4christ@yahoo.com
<http://baptistvoice.wordpress.com>**

„Bapțiștii nu sunt protestanți sau neo-protestanți. Cei care acceptă [...] botezurile bisericilor false și apostate, încetează să mai fie bapțiști, deși pot păstra numele și aparența. Aceștia pot fi orice, protestanți, neo-protestanți, evanghelici, dar nu bapțiști în sensul istoric al termenului.”

„Viziunea anabaptistă ne cheamă astăzi la atitudine, la luarea unei poziții. A sta pe aceeași poziție cu ei înseamnă a trăi o viață de ucenicie, de perseverență spre sfințenie, de separare de rău, indiferent că ar fi activitate lumească, anturaj imoral sau doctrină falsă. Înseamnă separare de bisericile compromise, apostate și unire cu adunările adevărate ale lui Cristos, care iau poziție pentru învățăturile Sale și le aplică cu fidelitate în viața cotidiană!”